

ראשון

בראשית 6

These are the progeny of Noach. Noach was a righteous man, flawless in his generations; Noach walked with Elohim.

9 אֱלֹהִים תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו
 אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ:

אֵלֶּן תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ גִּבֹּר זָכָאִי שְׁלִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו
 בְּדַחֲלָתָא דִּי־הַלִּיף נֹחַ

Rashi

אלה תולדות נח נח איש צדיק. הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר (משלי י, ז) זכר צדיק לברכה. דבר אחר, ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים (ב"ר ל, ו):
 בדורותיו. יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום (סנהדרין קט):
 את האלהים התהלך נח. ובאברהם הוא אומר (לקמן כד, מ), אשר התהלכתי לפניו. נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו:
 התהלך. לשון עבר. וזהו שמושו של ל' בלשון כבוד, משמשת להבא ולשעבר בלשון אחד, (שם יג, יז) קום התהלך להבא, התהלך נח לשעבר. (ש"א יב) התפלל בעד עבדיך להבא, (מלכים א ח, מב) ובא והתפלל אל הבית הזה לשון עבר, אלא שהו"ו שבראשו הופכו להבא:

Noach fathered three sons, Sheim, Cham and Yafes.

10 וַיֹּלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת:

וְאוֹלִיד נֹחַ תְּלָתָא בְּנִין יֵת שֵׁם יֵת חָם וְיֵת יָפֶת

The earth was corrupt before Elohim,
and the earth was filled with violent
crime.

11 ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס:

ואתחבלת ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין

Rashi

ותשחת. לשון ערוה ועבודה זרה (סנהדרין נז,א) (ס"א ערוה כי השחית כל בשר את דרכו, ועבודה זרה) כמו (דברים ז,טז) פן תשחיתון:

ותמלא הארץ חמס. גזל (ס"א שנאמר (יונה ג) ומן החמס אשר בכפיהם):

Elohim saw the earth and beheld that it
was corrupt, for all flesh had corrupted
its way on the earth.

12 וירא אלהים את הארץ והנה נשחטה כיהשחית

כל־בשר את־דרכו עליהארץ: (ס)

והזא יי ית ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בסרא
אנש ית ארעה על ארעא

Rashi

כי השחית כל בשר. אפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן (סנהדרין קח,א):

Elohim said to Noach, The end of all
flesh has come before Me. For the earth
is filled with violent crime because of
them, and so, I will destroy them with
the earth.

13 ויאמר אלהים לנח קץ כל־בשר בא לפני כיימלאה

הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את־הארץ:

ואמר יי לנח קצא דכל בסרא עלת לקדמי ארי
אתמליאת ארעא חטופין מן קדם עובדיהון בישא
והא אנא מתבליהון עם ארעא

Rashi

קץ כל בשר. כל מקום שאתה מוצא זנות ועבודה זרה, אנדרולמוסיא באה לעולם והורגת טובים ורעים:
כי מלאה הארץ חמס. לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח,א):

את הארץ. כמו מן הארץ. ודומה לו, (שמות ט,כט) כצאתי את העיר, מן העיר. (מ"א טו,כג) חלה את רגליו, מן רגליו. דבר
אחר, את הארץ, עם הארץ. שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו (ב"ר לא,ז):

Make for yourself an ark of cedar wood.
Make the ark into compartments and
caulk the inside and outside with tar.

14 עֲשֵׂה לָךְ תֵּבָה מֵעֵץ נֶסֶח קָנִים גֹּפֶר תַּבְּתָהּ אֶת־הַתֵּבָה וְכָפַרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּיתָ וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר:

עֲבַד לָךְ תֵּבָה דָּאֶעִין דְּקִדְרוֹם מְדוּרִין תַּעֲבֹד יָת
תֵּבָה וְתַחֲפִי יָתָה מְגוֹ וּמִכָּפָרָא בְּכּוּפְרָא

Rashi

עשה לך תבת. הרבה ריוח והצללה לפניו. ולמה הטריחו בבנין זה. כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו, מה זאת לך. והוא אומר להם, עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם (תנחומא נח ה), אולי ישובו: עצי גפר. כך שמו. ולמה ממין זה. על שם גפרית שנגזר עליהם להמחות בו: קנים. מדורים מדורים לכל בהמה וחייה: בכפר. זפת בלשון ארמי. ומצינו בגמרא כופרא (שבת סז,א). בתיבתו של משה על ידי שהיו המים תשים, דיה בחומר מבפנים וזפת מבחוץ. ועוד, כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת. אבל כאן, מפני חוזק המים זפתה מבית ומבחוץ (ב"ר לא, י):

This is how you should make it; the
ark's length shall be three hundred
amos, its width fifty amos.

15 וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְךָ הַתֵּבָה

חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ:

וְדִין דְּתַעֲבֹד יָתָה תֵּלַת מָאָה אַמִּין אָרְכָּא דְּתֵבָתָא
חֲמִשִּׁין אַמִּין פְּתִיָּה וְתֵלְתִין אַמִּין רֹמְהָ

Make a skylight for the ark, and finish it
to one amoh at the top. Place the
opening of the ark in its side. Make a
lower deck, a second and a third deck.

16 צֹהַר | תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אֹמָהּ תַּכְלִלָנָה

מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׂם תַּחְתִּיָּם שְׁנַיִם

וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה:

נְהוֹר תַּעֲבִיד לְתֵבָתָא וְלֹאֲמָתָא תִּשְׁכְּלִינָה מִלְּעֵלָא
וְתַרְעָא דְּתֵבָתָא בְּסִטְרָה תִּשְׂוִי מְדוּרִין אֲרָעִין תַּנְגִּינִין
וְתֵלִיתָאִין תַּעֲבִידָנָה

Rashi

צהר. יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טובה המאירה להם (ב"ר שם):
ואל אמה תכלנה מלמעלה. כסויה משופע ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמה, כדי שיוזבו המים למטה (מכאן ומכאן, ס"א אינו):
בצדה תשים. שלא יפלו הגשמים בה:
תחתים שנים ושלשים. ג' עליות זו על גב זו. עליונים לאדם אמצעים למדור תחתיים לזבל (שם): (יז)

Behold I am bringing the flood waters
on the earth, to destroy all flesh in
which there is the breath of life, from
under the heavens. Everything that is
on the land will perish.

וְאֲנִי הֹנֵי מְבִיא אֶת־ הַמָּבּוּל מֵי־עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת
כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל־
אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ :
וְאֲנִי הָאָנָּה אֲנִי מֵיִתִּי יֵת טּוֹפָנָא מֵיָא עַל אֲרֻעָא לְחַבְלָא
כָּל בְּסָרָא דִּי בֵּה רוּחָא דְחַיִּי מִתַּחַת שָׁמַיָא כָּל דִּי
בְּאֲרֻעָא יָמוּת

Rashi

ואני הנני מביא. הנני מוכן להסכים עם אותם שזרזוני ואמרו לפני כבר (תהלים ח,ה) מה אנוש כי תזכרנו:
מבול. שבלה את הכל. שבלבל את הכל. שהוביל את הכל מן הגבוה לנמוך. וזהו לשון אונקלוס שתרגם טופנא, שהציף את
הכל והביאם לבבל שהיא עמוקה. לכך נקראת שנער, שנעזרו שם כל מתי מבול (ס"א מימי, וכן הגיה מהרש"ל בחכמת
שלמה במסכת שבת [קיג,ב]):

I established My covenant with you.
You shall go into the ark, you, your
sons, your wife and your son's wives,
with you.

וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבָאתָ אֶל־הַתֵּבָה אִתָּהּ וּבְנֶיךָ
וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ:
וְאִקָּם יֵת קִיָּמִי עִמָּךְ וְתַעֲוֹל לְתַבּוּתָא אִתָּהּ וּבְנֶיךָ וְאִתְּךָ
וְנִשְׁי בְּנֶיךָ עִמָּךְ

Rashi

והקמותי את בריתי. ברית היה צריך על הפירות שלא ירקבו ויעפשו, ושלא יהרגוהו רשעים שבדור (ב"ר לא,יב)
אתה ובניך ואשתך. האנשים לבד והנשים לבד. מכאן שנאסרו בתשמיש המטה (שם):

From all living things, from all flesh,
two of each shall you bring to the ark, to
keep them alive with you. They shall be
male and female.

וּמִכָּל־הַחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל־הַתֵּבָה
לְהַחֲיָת אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִיוּ:
וּמִכָּל דְּחַי מִכָּל בְּסָרָא תְּרִין מִכָּלָא תַּעֲיִל לְתַבּוּתָא
לְקִיָּמָא עִמָּךְ דְּכָר וְנוּקְבָא יְהוּן

Rashi

17 וְאֲנִי הֹנֵי מְבִיא אֶת־ הַמָּבּוּל מֵי־עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת

כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל־

to breathe
out
אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ :

18 וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבָאתָ אֶל־הַתֵּבָה אִתָּהּ וּבְנֶיךָ

וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ:

19 וּמִכָּל־הַחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל־הַתֵּבָה

לְהַחֲיָת אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִיוּ:

ומכל החי. אפילו שדים (חגיגה טז):

שנים מכל. מן הפחות שבהם לא פחתו משנים, אחד זכר ואחד נקבה:

From the birds of their kind, from the
animals of their kind, from every
creeping thing of the earth of its kind,
two of each will come to you to be kept
alive.

a reptile or
any
other...

20 מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ

type

הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחְיֹת:

מִהָעוֹף לְזוּנָהּ וּמִן־בְּעִירָא לְזוּנָהּ וּמִכָּל רֶחֶשׂא דָּאֲרַעָא
לְזוּנָהּ תִּרְיִן מִכָּלָא יַעֲלוּן לְזוּתָךְ לְקִימָא

Rashi

מהעוף למינהו. אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, ומאליהם באו. וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה (ב"ר):

You shall take for yourself from all [the]
foods that are eaten, and gather it to
yourself, and it will be food for you and
for them.

21 וְאַתָּה קַח־לָךְ מִכָּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל וְאַסְפֹּת אֵלֶיךָ

she ate

וְהָיָה לָךְ וּלְהֵם לְאֹכְלָהּ :

וְאַתָּה סָב לָךְ מִכָּל מִיכָל דְּמִתְאָכֵל וְתִכְנֹשׁ לְזוּתָךְ וְהָיָה
לָךְ וּלְהוֹן לְמִיכָל

Noach did so. All that he was
commanded by Elohim, he did.

22 וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה: (ס)

וַיַּעֲבֹד נֹחַ כְּכֹל דִּי פִקִּיד יְתָהּ יִי כֵן עָבַד

Rashi

ויעש נח. זה בנין התיבה (סנהדרין קח,ב):

שני

בראשית 7

Adonoy said to Noach, Come into the ark, you and your household, for I have seen that you are righteous before Me, in this generation.

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנוֹחַ בֹּא-אִתָּהּ וְכָל-בֵּיתְךָ אֵל- הַתֵּבָה ^{ark}

כִּי-אֲתָךְ רָאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה:

וַיֹּאמֶר יי לְנוֹחַ עוֹל אַתָּ וְכָל אֲנֹשׁ בֵּיתְךָ לְתִבּוֹתָא אֲרִי
יְתֵךְ חֲזִיתִי זָכָא קִדְמִי בְדָרָא הַדִּין

Rashi

ראיתי צדיק. ולא נאמר צדיק תמים. מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכולו שלא בפניו (ב"ר לז, ג):

Of every [ritually] clean animal, take to yourself seven pairs, male and its mate. Of every animal that is not clean, [take] two, the male and its mate.

2 מִכָּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ

וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ

וְאִשְׁתּוֹ:

מִכָּל בְּעִירָא דְכָיָא תִּסֵּב לָךְ שְׁבָעָא שְׁבָעָא דְכָר
וְנוֹקְבָא וּמִן בְּעִירָא דְלֹא אִיתְהָא דְכָיָא הִיא תִּרִין דְכָר
וְנוֹקְבָא

Rashi

הטהורה. העתידה להיות טהורה לישראל. למדנו שלמד נח תורה (עירובין יח):

שבעה שבעה. כדי שיקריב מהם קרבן בצאתו (ב"ר לד, ט):

Also of the birds of the heaven, [take] seven pairs, male and female; to keep seed alive upon the face of the earth.

3 גַּם מִעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבָעָה שְׁבָעָה זָכָר וְנוֹקְבָה לְחַיִּית

זֶרַע עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:

אַף מִעוֹפֵא דְשָׁמַיָא שְׁבָעָא שְׁבָעָא דְכָר וְנוֹקְבָא לְקִימָא
זֶרַע עַל אֲפִי כָל אֲרֶעָא

גם מעוף השמים וגו'. בטהורים הכתוב מדבר, ולמד סתום מן המפורש:

Because in another seven days I will
bring rain on the earth [and it will rain]
forty days and forty nights, and I will
obliterate every living substance that I
have made, from the face of the earth.

4 כִּי לַיָּמִים עוֹד שִׁבְעָה אֲנֹכִי מִמָּטִיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים

יּוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי ^{properly} אֶת־כָּל־הַיְּקוּם אֲשֶׁר

עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:

אֲרִי לְזֶמֶן יוֹמִין עוֹד שִׁבְעָה אֲנִי מִחַת מְטָרָא עַל
אֲרֶעָא אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָן וְאַמְחִי יֵת כָּל
יְקוּמָא דִּי עֲבָדַת מֵעַל אִפִּי אֲרֶעָא

כי לימים עוד שבעה. אלו שבעה ימי אבלו של מתושלח הצדיק (סנהדרין קח) שחס הקב"ה על כבודו ועכב את הפורענות.
צא וחשוב שנותיו של מתושלח ותמצא שהם כלים בשנת ת"ר שנה לחיי נח:
כי לימים עוד. מהו עוד, זמן אחר זמן. זה נוסף על ק"כ שנה:

ארבעים יום. כנגד יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרם לצור צורת ממזרים (ב"ר ב,ה):

Noah did all that Adonoy commanded
him.

5 וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה:

וְעָבַד נֹחַ כְּכֹל דִּי פִקְדָּהּ יי

ויעש נח. זה ביאתו לתיבה:

Noah was six hundred years old when
the flood waters were on the earth.

6 וְנֹחַ בֶּן־שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמָּבּוּל הָיָה מַיִם ^{flood}

עַל־הָאָרֶץ:

וְנֹחַ בֶּר שֵׁשׁ מֵאָה שָׁנִין וְטוֹפָנָא הָוָה מַיָּא עַל אֲרֶעָא

Noah went in, and his sons, his wife,
and his son's wives, with him, into the
ark, because of the waters of the Flood.

7 וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֶּבֶה מִפְּנֵי

מֵי הַמָּבּוּל:

וַעֲאֵל נֹחַ וּבָנוּהִי וְאִתְּתָהּ וּנְשֵׁי בָנוּהִי עִמָּה לְתִבּוֹתָא מִן
קָדָם מֵי טוֹפָנָא

נח ובניו. האנשים לבד והנשים לבד, לפי שנאסרו בתשמיש המטה, מפני שהעולם שרוי בצער (תנחומא נח יא):
מפני מי המבול. אף נח מקטני אמנה היה. מאמין ואינו מאמין שיבא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים:

Of the [ritually] clean animals, and the animals that are not [ritually] clean, of the birds, and of every thing that creeps on the earth.

מִן בְּעִירָא דְכִיָּא וּמִן בְּעִירָא דִּי לִיתְהָא דְכִיָּא וּמִן עוֹפָא
וְכָל דִּי רָחַשׁ עַל אֲרֻעָא

Two by two they came to Noach into the ark, male and female, as Elohim had commanded Noach.

תָּרִין תָּרִין עָלוּ לְנֹחַ לְתִבְתָּא דְכָר וְנוֹקְבָא כְּמָא דִּי
פְקִיד יְיָ יְתַּ נֹחַ

8 מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה

וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־^{properly} רָמַשׁ עַל־הָאֲדָמָה:

9 שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבָה זָכָר וּנְקֵבָה כָּאֲשֶׁר

צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ:

באו אל נח. מאליהן (ב"ר לב, ח):

שנים שנים. כלם הושוו במנין זה, מן הפחות היו שנים:

Seven days had passed, and the flood waters were on the earth.

וַהֲוָה לְזִמְנָא שְׁבַעַת יוֹמִין וּמִי טוֹפָנָא הָוָה עַל אֲרֻעָא

In the six hundredth year of Noach's life, in the second month, on the seventeenth day of the month, on that day, all the wellsprings of the great deep, burst open, and the windows of the heavens were opened.

בְּשָׁנָה שֶׁתַּ מָּאָה שָׁנִין לַחַיִּי נֹחַ בִּירְחָא תַנְיָנָא בְּשַׁבְּעַת
עֶשְׂרָא יוֹמָא לִירְחָא בְּיוֹמָא הַדִּין אֲתַבְּנְעוּ כָּל מְבוּעֵי
תְּהוֹמָא רַבָּא וְכוּי שְׁמַיָּא אֲתַפְּתְּחוּ

10 וַיְהִי לְשַׁבְּעַת הַיָּמִים וּמִי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:

11 בְּשָׁנָה שִׁש־מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי

בְּשַׁבְּעָה־עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־^{to cleave}

מְעִינֹת^{spring} תְּהוֹם^{abyss} רַבָּה^{a lattice} וְאֲרָבֹת^{a lattice} הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ:

בחדש השני. רבי אליעזר אומר זה מרחשון, רבי יהושע אומר זה אייר (סנהדרין קח):

נבקעו. להוציא מימיהן:

תהום רבה. מדה כנגד מדה. הם חטאו ברבה רעת האדם (לעיל ו,ה), ולקו בתהום רבה (סנהדרין קח,א):

There was rain on the earth forty days
and forty nights.

12 וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:

וַהֲוָה מְטָרָא נָחַת עַל אֶרְעָא אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין
לַיְלָון

ויהי הגשם על הארץ. ולהלן הוא אומר, ויהי המבול. אלא כשהורידן, הורידן ברחמים. אם יחזרו יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו היו למבול:

ארבעים יום וגו'. אין יום ראשון מן המנין, לפי שאין לילו עמו. שהרי כתיב, ביום הזה נבקעו כל מעינות. נמצאו ארבעים יום כלים בכ"ח בכסליו לרבי אליעזר שהחדשים נמנן כסדרן, אחד מלא ואחד חסר, הרי י"ב ממרחשון וכ"ח מכסליו:

On that very day, Noah came along
with Sheim, Cham, and Yafes, the sons
of Noah; Noah's wife and the three
wives of his sons, with them, into the
ark.

13 בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וְחָם וְיָפֶת בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ

נָח וּשְׁלִישֵׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה:

בְּכָרֹן יוֹמָא הַדִּין עָאֵל נֹחַ וְשֵׁם וְחָם וְיָפֶת בְּנֵי נֹחַ וְאִתָּת
נֹחַ וּתְלָתָא נְשֵׁי בְנוֹהֵי עֲמֹהוֹן לְתִבּוֹתָא

בעצם היום הזה. למדך הכתוב שהיו בני דורו אומרים, אילו אנו רואים אותו נכנס לתיבה, אנו שוברין אותה והורגין אותו.

אמר הקב"ה, אני מכניסו לעיני כלם (ספרי האזינו שלו. ב"ר לב,ח) ונראה דבר מי יקום:

They, and every beast of its kind, and every animal of its kind, and every creeping thing that creeps on the earth of its kind; and every flying creature of its kind, every bird, every winged creature.

14 הָמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ^{type} וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־

a reptile or any other...

הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־הָעוֹף

a little bird

לְמִינֵהוּ כָּל־צֶפֶר צֶפֶר כָּל־כָּנָף:

אָנוּ וְכָל חַיַּת הָאָרֶץ וְכָל בְּעִירָא לְזִנָּה וְכָל רֶחֶשׂא
דְּרֶחֶשׂ עַל אֶרְעָא לְזִנָּהּ וְכָל עוֹפָא לְזִנָּהּ כָּל צֶפֶר כָּל
דְּכָנָף

Rashi

צפור כל כנף. דבוק הוא. צפור של כל מין כנף, לרבות חגבים (חולין קלט, ב) (כנף זה לשון נוצה, כמו (ויקרא א, יז) ושסע אותו בכנפיו, שאפילו נוצתה עולה. אף כאן צפור, כל מין מראית נוצה):

They came to Noah, to the ark, two by two of all the flesh in which there was a breath of life.

15 וַיָּבֹאוּ אֵלֶיךָ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל־הַבָּשָׂר

אֲשֶׁר־בָּהּ רוּחַ חַיִּים:

וְעָלוּ עִם נֹחַ לַתְּבוּתָא תְּרִין תְּרִין מִכָּל בְּשָׂרָא דִּי בָּהּ
רוּחָא דְחַיִּי

Those that came were male and female, of all flesh they came, as Elohim had commanded him. Adonoy then [protectively] shut him in [the ark.]

16 וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בָּשָׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים

אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ:

וְעָלִיא דְכָר וְנוֹקְבָא מִכָּל בְּשָׂרָא עָלוּ כְּמָא דִּי פִקִּיד
יְתָה יְיָ וְאִגָּן יְיָ (בְּמִמְרָה) עָלוּהִי

Rashi

ויסגור ה' בעדו. הגין עליו שלא שברוה. הקיף התיבה דובים ואריות והיו הורגים בהם (ב"ר לב, ח). ופשוטו של מקרא, סגר כנגדו מן המים. וכן כל בעד שבמקרא, לשון כנגד הוא, (בראשית כ, יח) בעד כל רחם, (מ"ב ד, ד) בעדך ובעד בניך, (איוב ד, ד) עור בעד עור, (תהלים ג, ד) מגן בעדי, (ש"א יב, יט) התפלל בעד עבדיך, כנגד עבדיך:

שלישי

There was a Flood on the earth for forty days. The waters increased and lifted the ark, and it rose [high] above the earth.

והיה טופנא ארבעין ימין על ארעא וסגיאוי מ'א
ונטלו ית תבולתא ואתרמת מעל ארעא

Rashi
ותרם מעל הארץ. משוקעת היתה במים י"א אמה כספינה טעונה המשוקעת מקצתה במים (ב"ר לב,ט), ומקראות שלפנינו יוכיחו:

The waters were powerful and increased greatly over the earth, and the ark moved on the surface of the waters.

ותקיפו מ'א וסגיאוי לחדא על ארעא ומהלקא תבולתא
על אפי מ'א

17 ויהי המבול^{flood} ארבעים יום על-הארץ וירבו המים
וישא^{ark} את-התבה ותרם מעל הארץ:

18 ויגברו המים וירבו מאד על-הארץ ותלך התבה
על-פני המים:

Rashi
ויגברו. מאליהן:

The waters were very powerful over the earth, and they covered all the high mountains which were under all the heavens.

ומ'א תקיפו לחדא לחדא על ארעא ואתחפאו כל
טורי'א רמ'א די תחות כל שמי'א

19 והמים גברו מאד מאד על-הארץ ויכסו כל-ההרים
הגבהים אשר-תחת כל-השמים:

Fifteen amohs above them [the mountains] did the waters prevail and they covered the mountains.

חֲמִשׁ עֶשְׂרֵי אַמּוֹת מִלְּמַעְלָה תִּקְיֹפוּ מֵיָא וְאֶתְחַפִּיאוּ

טוֹרִיָא

20 חֲמִשׁ עֶשְׂרֵי אַמּוֹת מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכָּסּוּ

הַהָרִים:

Rashi

חמש עשרה אמה מלמעלה. למעלה של כל גובה כל ההרים לאחר שהושוו המים לראשי ההרים (יומא עא,א):

All flesh that moved on the earth perished; birds, animals, beasts, and all creeping creatures that creep on the earth and every man.

וּמִית כָּל בְּשָׂרָא דְרַחֲשׁ עַל אַרְעָא בְּעוֹפָא וּבְבַעֲרָא

וּבְחַיְתָא וּבְכָל רַחֲשָׂא דְרַחֲשׁ עַל אַרְעָא וְכָל אִנְשָׂא

All that has a breath of the spirit of life—everything on dry land—died.

כָּל דִּי נְשַׁמְתָּא רוּחָא דְחַיִּין בְּאַפּוּהִי מְכָל דִּי בִיבְשָׁתָא

מִיתוּ

21 וַיָּגוּעַ כָּל־בָּשָׂר | הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ בְּעוֹף

to breathe out

properly

וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל

הָאָדָם:

22 כָּל אֲשֶׁר נְשַׁמְת־רוּחַ חַיִּים בְּאַפּוֹ מְכָל אֲשֶׁר

a desert

בְּחֶרְבָּה מָתוּ:

Rashi

נשמת רוח חיים. נשימה של רוח חיים:

אשר בחרבה. ולא דגים שבים (סנהדרין קח):

[He] obliterated every being that was on the surface of the ground; from man to animals, to creeping creatures, and to the birds of the heaven. They were obliterated from the earth. Only Noach and those with him in the ark survived.

וּמָחָא יָת כָּל יְקוּמָא דִּי עַל אַפִּי אַרְעָא מֵאִנְשָׂא עַד

בְּעִירָא עַד רַחֲשָׂא וְעַד עוֹפָא דְשָׁמַיָא וְאֶתְמַחִיאוּ מִן

אַרְעָא וְאֶשְׁתַּאֲר בָּרֶם נֹחַ וְדִי עִמָּה בְּתִבּוֹתָא

23 וַיִּמַח אֶת־כָּל־הַיָּקוּם | אֲשֶׁר | עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה

properly

a reptile or any other...

מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם

וַיִּמָּחֻ מִן־הָאָרֶץ וַיִּשְׁאָר אֶדְ־נֹחַ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה:

וימח. לשון ויפּעל הוא, ואינו לשון ויפּעל. והוא מגזרת ויפן ויבן. כל תיבה שסופה ה"א כגון בנה מכה קנה, כשהוא נותן וי"ו יו"ד בראשנה, נקוד בחירק תחת היוד:
אך נח. לבד נח, זהו פשוטו. ומדרש אגדה (ב"ר) גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו. ועליו נאמר (משלי יב, א), הן צדיק בארץ ישולם:

The waters were powerful over the
earth for one hundred and fifty days.

24 וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל־הָאָרֶץ חֲמֵשִׁים וּמֵאָת יוֹם:

וּתְקִיפוּ מַיָּא עַל אֶרֶצָא מָאָה וְחֲמִשִּׁין יוֹמִין

בראשית 8

Elohim remembered Noach, and all the
beasts and all the animals that were
with him in the ark. Elohim caused a
wind to blow over the earth and the
water subsided.

1 וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת כָּל־הַחַיָּה וְאֶת־כָּל־הַבְּהֵמָה

אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּיבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־הָאָרֶץ

to weave a
trap

וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם:

וַדְּכִיר יי ית נח וית כל חיתא וית כל בעירא די עמה
בתבואתא ואעבר יי רוחא על ארעא ונחו מייא

ויזכור אלהים. זה השם מדת הדין הוא. ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין (ב"ר לג, ג), שנאמר (בראשית ו, ה_ז) וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו', ויאמר ה' אמחה והוא שם מדת רחמים: ויזכור אלהים את נח וגו'. מה זכר להם לבהמות זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן (תנחומא ישן נח יא), ושלא שמשו בתיבה:

ויעבר אלהים רוח. רוח תנחומין והנחה עברה לפניו:

על הארץ. על עסקי הארץ:

וישכו. כמו (אסתר ב, א) כשוך חמת המלך, לשון הנחת חמה:

The wellsprings of the deep were closed, and [so were] the windows of the heavens, and the downpour from the heavens was withheld.

2 a lattice abyss spring to shut up
וַיִּסְכְּרוּ וְאֶרְבַּת תְּהוֹם מַעֲיֵנֹת וַיִּסְכְּרוּ
וַיִּכְלֹא הַגְּשָׁם מִן־הַשָּׁמַיִם: to restrict

וַאֲסַתְּכָרוּ מִבּוּעֵי תְהוֹמָא וְכוּי שְׁמִיָּא וְאֶתְכְּלִי מִטָּרָא מִן שְׁמִיָּא

Rashi

ויסכרו מעינות. כשנפתחו כתיב (לעיל ז,יא) כל מעינות, וכאן אין כתיב כל. לפי שנשתיירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהם (סנהדרין קח,א):
ויכלא. וימנע, כמו (תהלים מ,יב) לא תכלא רחמך, (בראשית כג,ו) לא יכלה ממך:

The water receded from the earth continually, and the waters diminished at the end of one hundred and fifty days.

3 וַיִּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלֹּדֶז וַיָּשׁוּב וַיִּחְסְרוּ הַמַּיִם
מִקֵּצָה חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם:

וַתָּבוּ מֵיָּא מֵעַל אֶרְעָא אֲזִלִּין וְתִיבִין וַחֲסָרוּ מֵיָּא מִסּוּף מֵאָה וְחֲמִשִּׁין יוֹמִין

Rashi

מקצה חמשים ומאת יום. התחילו לחסור, והוא אחד בסיון (סדר עולם פ"ד). כיצד. בכ"ז בכסליו פסקו הגשמים, הרי ג' מכסליו וכ"ט מטבת הרי ל"ב. ושבט ואדר וניסן ואייר קי"ח, הרי ק"נ:

The ark rested in the seventh month, on the seventeenth day of the month, upon the mountains of Ararat.

4 וַתָּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בִּשְׁבַע־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
עַל הָרֵי אֲרָרָט:

וַתָּנַח תֵּבֹתָא בִּירְחָא שְׁבִיעָאָה בִּשְׁבַעַת עָשָׂר יוֹמָא
לִירְחָא עַל טוּרֵי קָרְדוּ

Rashi

בחדש השביעי. סיון, והוא שביעי לכסליו, שבו פסקו הגשמים:
בשבעה עשר יום. מכאן אתה למד שהיתה התיבה משוקעת במים י"א אמה. שהרי כתיב בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים, זה אב שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים. והם היו גבוהים על ההרים חמש עשרה אמה, וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב חמש עשרה אמה לששים יום. הרי אמה לד' ימים. נמצא שבט"ז בסיון לא חסרו אלא ד' אמות, ונחה התיבה ליום המחרת. למדת שהיתה משוקעת י"א אמה במים שעל ראשי ההרים:

The waters continued to diminish until the tenth month. In the tenth [month], on the first of the month, the mountaintops became visible.

5 וְהַמַּיִם הָיוּ הַלֹּךְ וְחֹסֵר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי ^{tenth} בְּעֶשְׂרִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים:

וּמֵיָא הָיוּ אֲזַלִּין וְחֹסְרִין עַד יָרְחָא עֲשִׂירָאָה בְּעֶשְׂרִיאָה בְּחֹדֶד לְיָרְחָא אֶתְחַזְיָאוּ רִישֵׁי טוּרָא

Rashi

בעשירי וגו' נראו ראשי ההרים. זה אב, שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם. ואם תאמר הוא אלול, ועשירי לכסליו שפסק הגשם, כשם שאתה אומר בחדש השביעי סיון, והוא שביעי להפסקה. אי אפשר לומר כן. על כרחך, שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה. שהרי לא כלו ארבעים יום של ירידת גשמים ומאה וחמשים של תגבורת המים עד אחד בסיון. ואם אתה אומר שביעי לירידה, אין זה סיון. והעשירי אי אפשר למנות אלא לירידה. שאם אתה אומר להפסקה, והוא אלול, אי אתה מוצא בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ. שהרי מקץ ארבעים משנראו ראשי ההרים שלח את העורב. וכ"א יום הוחיל בשליחות היונה, הרי ששים יום משנראו ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה. ואם תאמר באלול נראו, נמצא שחרבו במרחשון, והוא קורא אותו ראשון, ואין זה אלא תשרי שהוא ראשון לבריאת עולם, ולרבי יהושע הוא ניסן:

At the end of forty days, Noach opened the window of the ark which he had made.

6 וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת־חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה:

וְהָיָה מִסּוּף אַרְבָּעִין יוֹמִין וַיִּפְתַּח נֹחַ יֵת כְּפוֹת תִּבּוֹתָא דִּי עֲבָד

Rashi

מקץ ארבעים יום. משנראו ראשי ההרים: את חלון התיבה אשר עשה. לצהר (ב"ר לגה) ולא זה פתח התיבה העשוי לביאה ויציאה:

He sent out the raven, and it went out, going to and fro until the water on the land dried up.

7 וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעֹרֵב וַיֵּצֵא וַיָּשׁוּב עַד־יִבֹּשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

וַיִּשְׁלַח יֵת עוֹרְבָא וְנָפַק מִפֶּק וְתִיב עַד דִּיבִישׁוּ מֵיָא מֵעַל אֶרְעָא

Rashi

יצוא ושוב. הולך ומקיף סביבות התיבה ולא הלך בשליחותו. שהיה חושדו על בת זוגו, כמו ששנינו באגדת חלק (סנהדרין קח,ב):

עד יבשת המים. פשוטו כמשמעו. אבל מדרש אגדה (ב"ר לגה), מוכן היה העורב לשליחות אחרת בעצירת גשמים בימי אליהו, שנאמר (מלכים_א יז), והעורבים מביאים לו לחם ובשר:

He [then] sent the dove to see if the water had subsided from the surface of the ground.

8 וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאַתּוֹ לִרְאוֹת הֶקְלָו הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי

הָאָדָמָה:

וַיִּשְׁלַח יְת יוֹנָה מִלּוֹתָהּ לִמְחֹזֵי הֶקְלִיאוּ מֵיָא מֵעַל אֲפִי
אֲרָעָא

Rashi

וישלח את היונה. לסוף ז' ימים. שהרי כתיב ויחל עוד ז' ימים אחרים, מכלל זה אתה למד שאף בראשונה הוחל ז' ימים: וישלח. אין זה לשון שליחות אלא לשון שלוח. שלחה ללכת לדרכה, ובזו יראה אם קלו המים, שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו:

The dove found no [place to] rest her foot. She returned to him into the ark, for the water was upon the surface of the whole earth. He put out his hand and took her and brought her to him, into the ark.

9 וְלֹא־מָצְאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו

אֶל־הַתֵּבָה כִּי־מַיִם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ

וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה:

וְלֹא אֲשַׁכַּחַת יוֹנָה מְנַח לְפָרְסַת רַגְלָהּ וַתָּבֵת לְיֹתָהּ
לְתַבּוּתָא אֲרִי מֵיָא עַל אֲפִי כָל אֲרָעָא וְאוֹשִׁיט יְדָהּ
וְנִסְבָּה וְאֶעֱיֵל יְתָהּ לְיֹתָהּ לְתַבּוּתָא

He waited another seven days, and once again sent the dove out of the ark.

10 וַיַּחֲלַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסֹּף שְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה

מִן־הַתֵּבָה:

וְאוֹרִיךְ עוֹד שִׁבְעָא יוֹמִין אַחֲרָנִין וְאוֹסִיף שְׁלַח יְת יוֹנָה
מִן תַּבּוּתָא

Rashi

ויחל. לשון המתנה. וכן (איוב כט, כא) לי שמעו ויחלו, והרבה יש במקרא:

The dove came to him toward evening,
and behold, in her mouth was a torn off
olive leaf. Noach knew then that the
water had subsided from the earth.

וַאֲתַת לְיוֹנָה יוֹנָה לְעֵדוֹן רִמְשָׁא וְהָא טָרֵף זִיתָא תָּבִיר
נִחִית בְּפֹמָה וַיֵּדַע נֹחַ אֲרִי קָלִיאוּ מִיָּא מַעַל אֲרָעָא

11 וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֶת עֶרֶב וְהִנֵּה עֹלֶה-זֵּית טָרֵף בִּפִּיהָ

וַיֵּדַע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

Rashi

טרף בפיה. אומר אני שזכר היה. לכן קוראו פעמים לשון זכר, ופעמים לשון נקבה, לפי שכל יונה שבמקרא לשון נקבה, כמו (שה"ש ה, יב) כיונים על אפיקי מים רוחצות, (יחזקאל ז, טז) כיוני הגאיות כולם הומות, (הושע ז, יא) כיונה פותה: טרף. חטף. ומדרש אגדה, לשון מזון. ודרשו (עירובין יח, ב) בפיה, לשון מאמר. אמרה, יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם:

He waited yet another seven days and
sent out the dove; it did not return to
him again.

וְאֹרִיךְ עוֹד שִׁבְעָא יוֹמִין אֲחֶרְגִּין וַיִּשְׁלַח יֵת יוֹנָה וְלֹא
אוֹסִיפֵת לְמָתוּב לְיוֹנָה עוֹד

12 וַיִּחַל וַיִּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה ^{to wait}

וְלֹא־יָסְפָה שׁוּב־אֵלָיו עוֹד:

Rashi

ויחל. הוא לשון ויחל, אלא שזה לשון ויפַעַל, וזה לשון ויתַפַּעַל. ויחל וימתין, ויחל ויתמתן:

It was in the six hundredth and first
year, in the first [month], on the first of
the month, that the water on earth
[began] to dry. Noach removed the
covering of the ark. He looked and
behold the surface of the ground had
dried.

וְהָיָה בְּשֵׁת מָאָה וְחֵד שְׁנַיִן בְּקִדְמָאָה בְּחֵד לִירְחָא
נְגֻבּוּ מִיָּא מַעַל אֲרָעָא וְאַעְדִּי נֹחַ יֵת חוּפָּאָה דְּתִבּוֹתָא
וַחֲזָא וְהָא נְגֻבּוּ אִפִּי אֲרָעָא

13 וַיְהִי בְּאַחַת וְשָׁש־מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ

חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת־מִכְסֵּה הַתֶּבֶה

וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה:

Rashi

בראשון. לרבי אליעזר הוא תשרי ולרבי יהושע הוא ניסן (ר"ה יב):
חרבו. נעשה כמין טיט שקרמו פניה של מעלה:

In the second month, on the twenty
seventh day of the month, the earth was
[completely] dry.

14 וּבַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ יִבְשָׁה

הָאָרֶץ: (ס)

וּבִירְחָא תַנְיָנָא בְּעֶשְׂרִין וְשִׁבְעָא יוֹמָא לִירְחָא יִבִּישַׁת
אָרְעָא

Rashi

בשבעה ועשרים. וירידתן בחדש השני בי"ז בחדש (סדר עולם פ"ד. ב"ר לג,ז), אלו י"א ימים שהחמה יתירה על הלבנה.
שמשפט דור המבול שנה תמימה היה (עדיות ב,י. ב"ר כח,ט):
יבשה. נעשה גריד כהלכתה:

רביעי

Elohim spoke to Noach, saying,

15 וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יְיָ עִם נֹחַ לֵמֹר

Depart from the ark, yourself and your
wife, your sons, and your son's wives
with you.

16 צֵא מִן הַתֵּבָה ^{ark} אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וְנִשְׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ:

פּוֹק מִן תֵּבֹתָא אַתְּ וְאִתְתְּךָ וּבְנֶיךָ וְנִשְׁי בְנֶיךָ עִמָּךְ

Rashi

אתה ואשתך וגו'. איש ואשתו. כאן התיר להם תשמיש המטה (ב"ר לד,ז)

Every living thing that is with you, of all flesh, [including] birds, animals, every creeping creature that creeps on the earth, let them depart with you. Let them spread over the earth, and be fruitful and multiply on the earth.

כָּל חַיָּתָא דְּעֵמָךְ מִכָּל בְּשָׂרָא בְּעוֹפָא וּבְבַעֲיָרָא וּבְכָל
רֶחֱשָׂא דְרָחֵשׁ עַל אֲרֻעָא אֶפִּיק עִמָּךְ וַיִּתְּלִדוּן בְּאַרְעָא
וַיִּפְשְׁוּ וַיִּסְגּוּן עַל אֲרֻעָא

17 כָּל־חַיָּה אֲשֶׁר־אִתְךָ מִכָּל־בָּשָׂר בְּעוֹף וּבְבִהֵמָה וּבְכָל־

a reptile or
any
other...

הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ הוּצָא [הַיָּצָא] אִתְךָ

וַיִּשְׂרְצוּ בָאָרֶץ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ:

Rashi

הוצא. הוצא כתיב היצא קרי. היצא, אמור להם שיצאו. הוצא, אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה:

ושרצו בארץ. ולא בתיבה. מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש:

Noah departed [from the ark together with] his sons, his wife and son's wives.

וַנֶּפֶק נֹחַ וּבְנוֹהֵי וְאִתָּתָהּ וּנְשֵׁי בְנוֹהֵי עִמָּהּ

18 וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁי־בָנָיו אִתּוֹ:

Every living thing, every creeping creature, every bird, everything that creeps on the earth, departed from the ark according to their families.

כָּל חַיָּתָא כָּל רֶחֱשָׂא וְכָל עוֹפָא כָּל דְּרָחֵשׁ עַל אֲרֻעָא
לְזַרְעִיתָהוֹן נִפְקוּ מִן תְּבוּתָא

19 כָּל־חַיָּה כָּל־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ

לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתֵּבָה:

Rashi

למשפחתיהם. קבלו עליהם על מנת לידבק במינן:

Noach built an altar to Adonoy, and took of every [ritually] clean animal and of every [ritually] clean bird, and brought up burnt-offerings on the altar.

וּבָנָא נֹחַ מִדְבַּחַא קָדָם יי וְנָסִיב מִכָּל בְּעִירָא דְכִּיָּא
וּמִכָּל עוֹפָא דְכִי וְאָסִיק עֲלוֹן בְּמִדְבַּחַא

Rashi

מכל הבהמה הטהורה. אמר, לא צוה לי הקב"ה להכניס מאלו ז' ז' אלא כדי להקריב קרבן מהם (ב"ר פ' כ"ו ופ' ל"ד, ט):

Adonoy smelled the pleasing fragrance, and Adonoy said in His heart, Never again will I curse the ground because of man, for the inclination of man's heart is evil from [the time of] his youth. I will never again smite every living thing as I have done.

וְקָבִיל יי בְּרִיעוֹא יֵת קוֹרְבָנָהּ וְאָמַר יי בְּמִימְרָהּ לֹא
אוֹסֵף לְמִילֵט עוֹד יֵת אֶרְעָא בְּדִיל חוֹבֵי אֲנָשָׁא אֲרִי
יִצְרָא לְבָא דְאֲנָשָׁא בִישׁ מְזַעֲרָה וְלֹא אוֹסֵף עוֹד
לְמַמְחֵי יֵת כָּל דְּחֵי כְּמָא דְעַבְדִּית

Rashi

מנעריו. מנעריו כתיב. משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע (שם לד, י. ירושלמי ברכות ג, ה):
לא אסף. ולא אסף. כפל הדבר לשבועה. הוא שכתוב (ישעי' נד, ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח. ולא מצינו בה שבועה אלא זו
שכפל דבריו, והיא שבועה. וכן דרשו חכמים במסכת שבועות (דף לז):

So long as the earth exists, seed-time and harvest, cold and heat, summer and winter, day and night, will never be suspended.

עוֹד כָּל יוֹמֵי אֶרְעָא זְרוּעָא וְחֻצְדָּא וְקוֹרָא וְחוּמָא
וְקִיטָא וְסִתּוּא וְיָמָם וְלַיְלָא לֹא יִבְטְלוּן

20 וַיִּבְנוּ נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה
וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בְּמִזְבֵּחוֹ:

21 וַיִּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחַח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ
לֹא־אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי
יִצֹר לִב הָאָדָם רָע מִנְעֲרִיו וְלֹא־אֶסֶף עוֹד לְהָכוֹת
אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

22 עוֹד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקָרָד וְחֹם
וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשָּׁבְתוּ:

עוד כל ימי הארץ וגו' לא ישבתו. ו' עתים הללו שני חדשים לכל אחד ואחד, כמו ששנינו חצי תשרי ומרחשון וחצי כסליו זרע. חצי כסליו וטבת וחצי שבט קור (ס"א חורף) וכו', בבבא מציעא קג) (ס"א עוד כל ימי, כלומר תמיד, כמו עוד טומאתו (ב):

קור. קשה מחורף:

חורף. עת זרע שעורים וקטניות החריפין להתבשל מהר. קור הוא חצי שבט ואדר וחצי ניסן:

קציר. חצי ניסן ואייר וחצי סיון:

קיץ. הוא זמן לקיטת תאנים וזמן שמייבשים אותן בשדות ושמו קיץ, כמו (שמואל ב טז,ב) והלחם והקיץ לאכול הנערים: חום. הוא סוף ימות החמה, חצי אב ואלול וחצי תשרי שהעולם חם ביותר, כמו ששנינו במסכת יומא (כט,א), שלהי קייטא קשי מקייטא:

ויום ולילה לא ישבתו. מכלל ששבתו כל ימות המבול שלא שמשו המזלות, ולא ניכר בין יום ובין לילה (ב"ר פכ"ה ופ' לד,יא):

לא ישבתו. לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן:

בראשית 9

Elohim blessed Noah and his sons. He said to them, Be fruitful and multiply and fill the earth.

וּבִרְכָּהּ יְיָ יֵת נָח וְיֵת בְּנוֹהֵי וְאָמַר לְהוֹן פִּוְשׁוּ וְסִגּוּ וּמְלִאוּ
יֵת אֶרֶץ

Your fear and terror will be upon every wild beast of the earth, and upon every bird in the heavens. All that creeps on the ground, and all the fish of the sea, are given into your hands.

וְדַחַלְתְּכוֹן וְאִמְתְּכוֹן תְּהִי עַל כָּל חַוִּית אֶרֶץ וְעַל כָּל
עוֹפֵף דְּשָׁמַיָא בְּכָל דִּי תִרְחִישׁ אֶרֶץ וּבְכָל נוּגֵי יָמָא
בְּיָדְכוֹן יְהוֹן מְסִירִין

1 וּבִרְכָּהּ יְיָ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ

וּמְלִאוּ אֶת־הָאָרֶץ:

2 וּמִוְרָאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל

כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל־אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל־דָּגֵי

הַיָּם בְּיָדְכֶם נָתַנּוּ:

וחתכם. ואימתכם, כמו (איוב ו, כא) תראו חתת. ואגדה, לשון חיות. שכל זמן שהתינוק בן יומו חי, אין אתה צריך לשומרו מן העכברים. עוג מלך הבשן מת, צריך לשומרו מן העכברים, שנאמר ומוראכם וחתכם יהיה. אימתי יהיה מוראכם על החיות, כל זמן שאתם חיים (סנהדרין צח. שבת קנא, ב):

Every moving creature that lives, shall
be yours for food; like the green
vegetation [which I gave previously] I
have [now] given you everything [for
food].

3 כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ ^{she ate}

כִּירָק ^{properly} עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל:

כָּל רֶחֶשׂא דְהוּא חַי לְכוּן יְהִי לְמִיכָל כִּירֹק עֵשֶׂבא
יְהִיבִית לְכוּן יֵת כָּלָא

Rashi

לכם יהיה לאכלה. שלא הרשיתי לאדם הראשון בשר אלא ירק עשב, ולכם, כירק עשב שהפקרתי לאדם הראשון, נתתי לכם את כל (סנהדרין קט):

Nevertheless, flesh with its lifeblood,
you shall not eat.

4 אֲדֹבֶשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:

בְּרֵם בְּשָׂרָא בְּנִפְשָׁה דְּמָה לָא תִכְלוּן

Rashi

בשר בנפשו. אסר להם אבר מן החי, כלומר כל זמן שנפשו בו לא תאכלו הבשר (שם נז, א):
בנפשו דמו. בעוד נפשו בו:

בשר בנפשו לא תאכלו. הרי אבר מן החי. ואף בנפשו דמו לא תאכלו, הרי דם מן החי (שם נט, א):

However, of the blood of your souls, I
will demand an account; from the hand
of every beast will I demand it. From
the hand of man, even from the hand of
man's own brother, will I demand an
account of man's soul.

5 וְאִךְ אֶת־דַּמְכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה

אֲדַרְשְׁנוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אֶחָיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ

הָאָדָם:

וּבְרֵם יֵת דְּמִכּוּן לְנַפְשֵׁיכּוּן אֶתְבַּע מִיַּד כָּל חַיָּתָא
אֶתְבַּעְנָה וּמִיַּד אֲנָשָׂא מִיַּד גְּבֵר דִּישׁוּד יֵת דְּמָא
דְּאֲחוּהִי אֶתְבַּע יֵת נַפְשָׂא דְּאֲנָשָׂא

ואך את דמכם. אף על פי שהתרתי לכם נטילת נשמה בבהמה, את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו:
 לנפשותיכם. אף החונק עצמו, אף על פי שלא יצא ממנו דם:
 מיד כל חיה. לפי שחטאו דור המבול והופקרו למאכל חיות רעות לשלוט בהן, שנאמר (תהלים מט, יג) נמשל כבהמות נדמו,
 לפיכך הוצרך להזהיר עליהן את החיות (שבת קנא, ב):
 ומיד האדם. מיד ההורג במזיד ואין עדים, אני אדרוש:
 מיד איש אחיו. מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג אני אדרוש, אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל, שאף השוגג צריך
 כפרה. ואם אין עדים לחייבו גלות, והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו, והאלהים אנה לידו
 (שמות כא, יג) במסכת מכות (י, ב), הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק אחד וכו':

He who spills the blood of man,
 through man shall his blood be spilled,
 for in the image of Elohim, He made
 man.

6 שִׁפְךָ דֵּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ כִּי בְצַלְמֵ אֱלֹהִים

עָשָׂה אֶת־הָאָדָם:

דִּישׁוּד דָּמָא דְּאִנְשָׁא בְּסַעְדִּין עַל מִימַר דִּינִיָּא דָּמָה
 יִתְשַׁד אַרִי בְּצַלְמָא דִּי עֶבֶד יִתְּ אִנְשָׁא

באדם דמו ישפך. אם יש עדים המיתוהו אתם. למה, כי בצלם אלהים וגו':
 עשה את האדם. זה מקרא חסר. וצריך להיות עשה העושה את האדם, וכן הרבה במקרא:

And now be fruitful and multiply,
 spread throughout the earth and
 multiply on it.

7 וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרָצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ: (ס)

וְאַתּוֹן פּוֹשׁוּ וְסָגוּ אֶתְּלִידוֹ בָּאָרְעָא וְסָגוּ בָּהּ

ואתם פרו ורבו. לפי פשוטו, הראשונה (לעיל א, כח) לברכה (כתובות ה, א), וכאן לצווי. ולפי מדרשו (ב"ר לד, י) להקיש מי
 שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים (יבמות סה):

חמישי

Elohim said to Noach and to his sons
with him, saying,

8 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בָּנָיו אֲתוֹ לֵאמֹר:

וַיֹּאמֶר יי לְנֹחַ וּלְבָנוֹהִי עִמָּה לְמִמָּר

Behold, I am making a covenant with
you and with your offspring after you.

9 וַאֲנִי הִנְנִי מַקְיֵם אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זֶרְעְכֶם

אַחֲרֵיכֶם:

וַאֲנִי הָאֵל אֲנִי מַקְיֵם יְתִי קִימִי עִמָּכֶם וְעִם בְּנֵיכֶם
בְּתָרִיכֶם

Rashi

ואני הנני. מסכים אני עמך. שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא שלא לשחת העולם עוד
(תנחומא נח יא), וכן עשה. ובאחרונה אמר לו, הנני מסכים לעשות קיום וחזוק ברית להבטחתי, ואתן לך אות:

And with every living creature that is
with you, with the birds, the animals,
and all the beasts of the earth with you,
all who departed from the ark,
including every living creature on earth.

10 וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּבִהֵמָה

וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יֹצְאֵי הַתֵּבָה ^{ark} לְכָל

חַיַּת הָאָרֶץ:

וְעִם כָּל נֶפֶשׂא חַיָּתָא דְעִמָּכֶם בְּעוֹפָא בְּבִיעִירָא וּבְכָל
חַיַּת אֶרֶצָא דְעִמָּכֶם מִכָּל יֹצְאֵי תְבוּתָא לְכָל חַיַּת
אֶרֶצָא

Rashi

חית הארץ אתכם. הם המתהלכים עם הבריות:

מכל יוצאי התבה. להביא שקצים ורמשים:

לכל חית הארץ. להביא המזיקין שאינן בכלל החיה אשר אתכם, שאין הילוכן עם הבריות:

I will keep My covenant with you, that
never again will all flesh be cut off by
flood waters, never again will flood
waters destroy the earth.

וְאֶקֶם יְת קִימִי עֲמֹכּוֹן וְלֹא יִשְׁתַּיֵּץ כָּל בֶּשָׂרָא עוֹד מִמִּי
טוֹפָנָא וְלֹא יְהִי עוֹד טוֹפָנָא לְחַבְלָא אַרְעָא

11 וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר עוֹד
מִמִּי הַמַּבּוּל ^{flood} וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ:

Rashi

והקמותי. אעשה קיום לבריתי. ומהו קיומו, את אות הקשת, כמו שמסיים והולך:

Elohim said, This is the sign of the
covenant that I pledge between Myself
and you, and between every living
creature that is with you, for the
generations of all time.

וַאֲמַר יי דא אַת קִים די אָנָא יְהִיב בֵּין מִימְרִי וּבִינְכוֹן
וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא די עֲמֹכּוֹן לְדָרִי עַלְמָא

12 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי
וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם:

Rashi

לדרת עולם. נכתב חסר. שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים היו, כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה, ודורו של
רבי שמעון בן יוחאי (ב"ר לה, ב):

I have set My [rain] bow in the clouds,
and it shall be a sign of the covenant
between Myself and the earth.

יְת קִשְׁתִּי יְהִיבִית בַּעֲנָנָא וְתִהִי לְאֹת קִים בֵּין מִימְרִי וּבֵין
אַרְעָא

13 אֶת־קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בַּעֲנָן וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין
הָאָרֶץ:

At a time when I bring clouds over the
earth, the [rain] bow will be seen in the
clouds.

וְיִהְיֶה בַּעֲנָנוֹתִי עֲנָנָא עַל אַרְעָא וְתִתְחַזֵּי קִשְׁתָּא בַּעֲנָנָא

14 וְהָיָה בַּעֲנָנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקִּשְׁתׁ בַּעֲנָן:

Rashi

בענני ענן. כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם:

I shall remember My covenant that is
between Myself and you, and between
every living soul in all flesh, that never
again will flood waters destroy all flesh.

וְדָכִירָנָא יְתָ קִימִי דִּי בֵין מִימְרִי וּבִינִיכּוֹן וּבֵין כָּל נַפְשָׁא
חַיָּתָא בְּכָל בְּשָׂרָא וְלֹא יְהִי עוֹד מַיָּא לְטוּפָנָא לְחַבְלָא
כָּל בְּשָׂרָא

The [rain]bow shall be in the clouds,
and I will see it to remember the eternal
covenant between Elohim and between
every living soul that is in all flesh that
is on the earth.

וְתִהְיִי קִשְׁתָּא בְּעָנָנָא וְאֶחָזְנָה לְמַדְכָּר קִים עָלַם בֵּין
מִימְרָא דִּי וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא בְּכָל בְּשָׂרָא דִּי עַל
אָרְעָא

Rashi

בין אלהים ובין כל נפש חיה. בין מדת הדין של מעלה, וביניכם (שם ג). שהיה לו לכתוב ביני ובין כל נפש חיה. אלא זהו
מדרשו, כשתבא מדת הדין לקטרג עליכם (לחייב אתכם), אני רואה את האות ונוכר:

Elohim said to Noach, This is the sign
of the covenant that I have established
between Myself and between all flesh
that is on the earth.

וְאָמַר יְיָ לְנֹחַ דָּא אֶת קִים דִּי אֶקְמִית בֵּין מִימְרִי וּבֵין
כָּל בְּשָׂרָא דִּי עַל אָרְעָא

Rashi

זאת אות הברית. הראהו הקשת ואמר לו, הרי האות שאמרתי:

15 וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ

חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת

כָּל־בָּשָׂר:

16 וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן וְרָאִיתִיהָ לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם בֵּין

אֱלֹהִים וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:

17 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ זֹאת אֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִּי

בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: (פ)

שישי

The sons of Noach, who went out of the ark were Sheim, Yafes and Cham; Cham was the father of Canaan.

18 וַיֵּהְיוּ בְנֵי־נֹחַ הַיֹּצְאִים מִן־ הַתֵּבָה^{ark} שֵׁם וַיָּפֶת וְחָם

הוא אבי כנען:

וַיְהִיו בְּנֵי נֹחַ דִּי נִפְקִי מִן תְּבוֹתָא שֵׁם וַיָּפֶת וְחָם
הוא אבויָהּ דְּכְנַעַן

Rashi

וחם הוא אבי כנען. למה הוצרך לומר כאן. לפי שהפרשה עסוקה ובאה בשכרותו של נח, שקלקל בה חם, ועל ידו נתקלל כנען, ועדיין לא כתב תולדות חם ולא ידענו שכנען בנו. לפיכך הוצרך לומר כאן וחס הוא אבי כנען:

These three were the sons of Noach, and from these, the whole world developed.

19 שְׁלֹשָׁה אֱלֹהֵי בְנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה^{to dash to pieces} כָּל־הָאָרֶץ:

תִּלְתָּא אֱלִין בְּנֵי נֹחַ וּמֵאֱלִין אֲתַבְּדִרוּ כָּל אֶרֶעָא

Noach began to be a man of the soil and he planted a vineyard.

20 וַיַּחֲלֵ נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטֵּעַ כֶּרֶם:

וַיִּשְׂרִי נֹחַ גְּבֵר פְּלִיחַ בְּאֶרֶעָא וַנְּצִיב כֶּרֶמָא

Rashi

ויחל. עשה עצמו חולין (ב"ר לו,ג). שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת: איש האדמה. אדוני האדמה, כמו (רות א,ג) איש נעמי: ויטע כרם. כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים (ב"ר שם):

He drank of the wine and was intoxicated. He [then] uncovered himself in his tent.

21 וַיִּשְׁתֵּ מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֹהֶלֶּה:

וַיִּשְׁתִּי מִן חֲמְרָא וַרְוִי וַאֲתַגְלִי בְּגוּ מִשְׁכְּנִיה

Rashi

ויתגל. לשון ויתפעל:

אהלו. אהלה כתיב, רמז ל" שבטים (תנחומא ישן נח ס"כ) שנקראו על שם שומרון שנקראת אהלה, שגלו על עסקי היין, שנאמר (עמוס ו,ו) השותים במזרקי יין (ב"ר לו,ד):

Cham the father of Canaan saw the
nakedness of his father, and told it to
his brothers [who were] Outside.

22 וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי-אֶחָיו

בְּחוּץ:

וַחֲזָא חָם אָבוּהִי דְכְנַעַן יָת עֶרְוַתָּא דְאַבוּהִי וְחוּי לְתַרִין
אַחוּהִי בְּשׁוּקָא

Rashi

וירא חם אבי כנען. יש מרבתינו אומרים כנען ראה והגיד לאביו, לכך הוזכר על הדבר ונתקלל (ב"ר):
וירא את ערות אביו. יש אומרים סרסו (סנהדרין ע,א), ויש אומרים רבעו (ב"ר):

Sheim and Yafes took the cloak, placed
it on their shoulders, and walked
backwards, covering the nakedness of
their father. They faced away from him,
and did not see the nakedness of their
father.

23 וַיִּקַּח שֵׁם וַיָּפֶת אֶת-הַשְּׂמֶלֶה וַיְשִׁימוּ עַל-שִׁכְמָם שְׁנֵיהֶם

backward

וַיֵּלְכוּ אַחֲרָנִית וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם וּפְנֵיהֶם

אַחֲרָנִית וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ:

וַנְסִיב שֵׁם וַיָּפֶת יָת כְּסוּתָא וְשׁוּי עַל כְּתָף תַּרְוִיהוֹן
וַאֲזֵלוּ מִחֲזָרִין וַחֲפִיאוּ יָת עֶרְוַתָּא דְאַבוּהוֹן וְאַפִּיהוֹן
מִחֲזָרִין וְעֶרְוַתָּא דְאַבוּהוֹן לֹא חָזוּ

Rashi

ויקח שם ויפת. אין כתיב ויקחו, אלא ויקח. לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית. ויפת
זכה לקבורה לבניו, שנאמר (יחזקאל לט,יא) אתן לגוג מקום שם קבר. וחם שבזה את אביו, נאמר בזרעו (ישעיה כד,ד) כן ינהג
מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחשופי שת וגו' (סנהדרין ע. תנחומא נח טו. ב"ר לו,ו):

ופניהם אחורנית. למה נאמר פעם שניה. מלמד, שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו, הפכו פניהם אחורנית (ב"ר
לו,ו):

to awake

24

Noach awoke from his wine [induced sleep] and he realized what had been done to him by his youngest son.

וַיִּיקֶץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה-לּוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:

וַאֲתָעַר נֹחַ מִחֲמָרָה וַיֵּדַע יֵת דִּי עֶבֶד לֵה בְּרָה זַעִירָא

Rashi

בנו הקטן. הפסול והבזוי, כמו (ירמיה מט,טו) הנה קטן נתתיך בגוים, בזוי באדם:

He said, Cursed is Canaan. A slave of slaves shall he be to his brothers.

25 וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו:

וַאֲמַר לִיט כְּנָעַן עֶבֶד פְּלַח עֲבָדִין יְהִי לְאֶחָוְהִי

Rashi

ארור כנען. אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני. ארור בנך רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה (ב"ר לו,ז). ומה ראה חם שסרסו. אמר להם לאחיו, אדם הראשון שני בנים היו לו, והרג זה את זה בשביל ירושת העולם (שם ה). ואבינו יש לו ג' בנים ועודנו מבקש בן רביעי:

He then said, Blessed is Adonoy, God of Sheim; may Canaan be his slave.

26 וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שֵׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ:

וַאֲמַר בְּרִיךְ יְיָ אֱלֹהֵה דְשֵׁם וַיְהִי כְנָעַן עֲבָדָא לְהוֹן

Rashi

ברוך ה' אלהי שם. שעתיד לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען: ויהי. להם כנען למס עובד:

Elohim will enlarge Yefes, but He will dwell in the tents of Sheim, and Canaan will be their slave.

to open

27

יִפְתָּ אֱלֹהִים לְיִפְתָּ וַיִּשְׁכֹּן בְּאֶהֱלֵי-שֵׁם וַיְהִי כְנָעַן

עֶבֶד לָמוֹ:

יִפְתִּי יְיָ לְיִפְתָּ וַיִּשְׁכְּנוּ שְׂכִינֵתָהּ בְּמִשְׁכְּנָהּ דְשֵׁם וַיְהִי כְנָעַן עֲבָדָא לְהוֹן

Rashi

יפת אלהים ליפת. מתורגם יפתי, ירחיב.

וישכון באהלי שם. ישרה שכינתו בישראל. ומדרש חכמים (יומא יא), אף על פי שיפת אלהים ליפת, שבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני, לא שרתה בו שכינה. והיכן שרתה, במקדש ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם: ויהי כנען עבד. אף משיגלו בני שם ימכרו להם עבדים מבני כנען:

After the Flood, Noah lived three hundred and fifty years.

וַחַיָּא נֹחַ בְּתֵר טוֹפָנָא תֵּלֵת מָאָה וְחֲמִשִּׁין שָׁנִין

All the days of Noah totaled nine hundred and fifty years, and he died.

וַהָיוּ כָּל יְמֵי נֹחַ תְּשַׁע מָאָה וְחֲמִשִּׁין שָׁנִין וַמִּית

28 וַיְחַיֵּנֹחַ אַחֲרֵי הַמַּבּוּל^{flood} שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים

שָׁנָה:

29 וַיְהִי כָּל־יְמֵי־נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה

וַיָּמָת: (פ)

בראשית 10

These are the histories of Noah's sons, Sheim, Cham and Yafes. Children were born to them after the Flood.

וְאֵלֶּין תּוֹלְדֵת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת וַאֲתִילִידוֹ לְהוֹן בְּנִין
בְּתֵר טוֹפָנָא

The sons of Yafes were: Gomer, Magog, Modai, Yavan, Tuval, Meshech, and Tiras.

בְּנֵי יַפֶּת גֹּמֶר וּמָגוּג וּמֹדַי וַיֹּון וְתוּבַל וּמִשְׁכֵּךְ וְתִירָס

1 וְאֵלֶּה תּוֹלְדֵת^{result} בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת וַיִּלְדּוּ לָהֶם

בָּנִים אַחֲרֵי הַמַּבּוּל:

2 בְּנֵי יַפֶּת גֹּמֶר וּמָגוּג וּמֹדַי וַיֹּון וְתוּבַל וּמִשְׁכֵּךְ וְתִירָס:

Rashi

ותירס. זו פרס (בראשית רבה לו, א. יומא שם):

The sons of Gomer were: Ashkenaz, Riphah and Togarmah.

וּבְנֵי גֹמֶר אֲשֶׁכְנַז וְרִיפָת וְתוֹגַרְמָה

The sons of Yavan were: Elishah, Tarshish, Kittim and Dodanim.

וּבְנֵי יוֹן אֵלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים וְדֹדָנִים

3 וּבְנֵי גֹמֶר אֲשֶׁכְנַז וְרִיפָת וְתוֹגַרְמָה:

4 וּבְנֵי יוֹן אֵלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים וְדֹדָנִים:

From these the nations were separated
into islands, [set apart] in their own
lands, each to its language, according to
their families in their nations.

מֵאלֵין אֶתְפָּרְשׁוּ נַגּוֹת עַמֵּמָא בְּאַרְעֵהוֹן גְּבֵר לְלִישָׁנָה
לְזִרְעֵיתָהוֹן בְּעַמֵּמִיהוֹן

The sons of Cham were: Cush,
Mitzraim, Put and Canaan.

וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוּט וְכַנְעַן

The sons of Cush were: Seva, Chavilah,
Savtah, Raamah, and Savtechah. The
sons of Raamah were: Sheva and
Dedan.

וּבְנֵי כּוּשׁ סֶבָא וְחַוִּילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתָּכָא וּבְנֵי
רַעְמָה שְׁבָא וְדֶדָן

Cush produced [a son] Nimrod. He
began to be powerful on earth.

וְכוּשׁ אֹלִיד יֵת נִמְרֹד הוּא שָׂרִי לְמַהְיֵי גְבֵר תְּקִיף
בְּאַרְעָא

He was a mighty hunter before Adonoy.
It is therefore said, Like Nimrod, a
mighty hunter before Adonoy.

הוּא הָיָה גְבֵר תְּקִיף קָדָם יי' עַל כֵּן יִתְאַמֵּר כְּנִמְרֹד
גְבֵר תְּקִיף קָדָם יי'

5 מֵאַלֶּה נִפְרְדּוּ אֵיִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹ
לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיֵיהֶם:

6 וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוּט וְכַנְעַן:

7 וּבְנֵי כּוּשׁ סֶבָא וְחַוִּילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתָּכָא וּבְנֵי
רַעְמָה שְׁבָא וְדֶדָן:

8 וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא הֵחָל לְהִיּוֹת גְּבֵר בְּאַרְצִי:

Rashi

להיות גבור. להמריד כל העולם על הקב"ה בעצת דור הפלגה:

9 הוּא־הָיָה גְבֵר־ צֵיד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יִאָמֵר
כְּנִמְרֹד גְּבוּר צֵיד לִפְנֵי יְהוָה:

the chase

Rashi

גבור ציד. צד דעתן של בריות בפיו ומטען למרוד במקום (ב"ר לז,ב):

לפני ה'. מתכוין להקניטו על פניו (תו"כ בחוקותי פ"ב,ב):

על כן יאמר. על כל אדם מרשיע בעזות פנים יודע רבונו ומתכוין למרוד בו יאמר זה כנמרוד גבור ציד (ב"ר):

The beginning of his kingdom was
Babylon, Erech, Akad and Kalneh in the
land of Shinar.

10 וְהָיָה רִאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאַרְרַךְ וְאַכַּד וְכַלְנֶה בְּאַרְצֵי

שִׁנְעָר:

וְהָיָה רִישׁ מַלְכוּתָהּ בָּבֶל וְאַרְרַךְ וְאַכַּד וְכַלְנֶה בְּאַרְעֵא
דְּבָבֶל

Asshur departed that land, and he built
Nineveh, Rechovos Iyr and Kalach.

11 מִן־הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אֲשׁוּר וַיְבִן אֶת־נִינְוָה וְאֶת־רֶחֶבֶת

עִיר וְאֶת־כַּלַּח:

מִן אֶרְעָא (ס"א עֵיצָה) הָהִיא נָפַק אֶתְוֹרָאָה וּבָנָא יֵת
נִינְוָה וְיֵת רֶחֶבֶת (נ"א רְחוּבִי) קֶרְתָּא וְיֵת כַּלַּח

Rashi

מן הארץ. כיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל, יצא מתוכם (ב"ר לז,ד):

[He also built] Resen between Nineveh
and Kalach. This was the great city.

12 וְאֶת־רֶסֶן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כַּלַּח הוּא הָעִיר הַגְּדוֹלָה:

וְיֵת רֶסֶן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כַּלַּח הִיא קֶרְתָּא רַבָּתָא

Rashi

העיר הגדולה. היא נינוה, שנאמר (יונה ג,ג) ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים:

Mitzraim produced [the following
nations]: Ludim, Anamim, Lehavim
and the Naftuchim.

13 וּמִצְרַיִם יָלְדָה אֶת־ לֹדִים וְאֶת־ עֲנַמִּים וְאֶת־

a Ludite or
inhabitants...

Anamim

Naphtuchim

Lehabim

לְהָבִים וְאֶת־ נַפְתּוּחִים :

וּמִצְרָאִי (בכל הס':ומצרים) אוליד ית לודאי וית

עֲנַמָּאִי וְיֵת לְהָבָאִי וְיֵת נַפְתּוּחָאִי

Rashi

להבים. שפניהם דומים ללהב:

[Also] the Pasrusim, and the Kasluchim; from whom came the Plishtim and the Kaphtorim.

וַיֵּת פְּתֻרֹסָאִי וַיֵּת כַּסְלוּחָאִי דִּי נִפְקוּ מִתַּמֶּן פְּלִשְׁתָּאִי
וַיֵּת קַפּוּטְקָאִי

14 וְאֶת־פְּתֻרֹסִים וְאֶת־כַּסְלוּחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם
a
Casluchim Pathrusite
a
Caphtorite
or native
of...
פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים : (ס)

Rashi

פתרוסים ואת כסלוחים אשר יצאו משם פלשתים. משניהם יצאו. שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו, ויצאו מהם פלשתים (ב"ר לז,ה):

Canaan produced his first-born, Sidon, and Cheis.

וַיִּכְנַעַן אוֹלִיד יֵת צִידוֹן בְּכָרָהּ וַיֵּת חַת

15 וַיִּכְנַעַן יֶלֶד אֶת־צִידוֹן בְּכָרוֹ וְאֶת־חַת:

[And] the Yevusite, the Amorite, the Girgashite,

וַיֵּת יְבוּסָאִי וַיֵּת אַמּוֹרָאִי וַיֵּת גִּרְגָּשָׁאִי

16 וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֹמֹרִי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי :
a
Girgashite Jebusite

The Chivite, the Arkite, the Sinite,

וַיֵּת חִוִּי וַיֵּת עֲרֻקָאִי וַיֵּת אַנְתּוֹסָאִי

17 וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הָעֲרֻקִי וְאֶת־הַסִּינִי:
Arkite Hivite

The Arvadite, the Tzemarite, and the Chamasite. Later, the families of the Canaanites [further] developed.

וַיֵּת אַרְוֹדָאִי וַיֵּת צִמְרָאִי וַיֵּת חַמְתָּאִי וּבָתַר כֵּן אֶתְבְּדְּרוּ
זְרַעֵית כְּנַעֲנָאִי

18 וְאֶת־הָאַרְוֹדִי וְאֶת־הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחַמְתִּי וְאַחַר
a
Chamathite
or native
of...
a
Tsemarite
or branch
of...
an Arvadite
or citizen
of...

נִפְצוּ מִשְׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:

Rashi

ואחר נפצו. מאלה נפוצו, משפחות הרבה:

The borders of the Canaanites were from Sidon toward Gerar until Gaza, toward Sedom, Amorah, Admah, and Tzevoyim, until Lasha.

19 וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן בְּאַכָּה גֵרָרָה עַד־עֵזָה בְּאַכָּה
סְדֹמָה וְעִמּוֹרָה וְאַדְמָה וְצִבּוֹיִם עַד־לָשָׁע:

וַיְהִי תַחֲנוּם כְּנַעֲנָאִי מִצִּידוֹן מְטִי לְגֵרָר עַד עֵזָה מְטִי
לְסְדוֹם וְעִמּוֹרָה וְאַדְמָה וְצִבּוֹיִם עַד לָשָׁע

Rashi

גבול. סוף ארצו. כל גבול לשון סוף וקצה:

באכה. שם דבר. ולי נראה כאדם האומר לחברו, גבול זה מגיע עד אשר תבא לגבול פלוני:

These are the sons of Cham according to their families, and their languages, in their lands and in their nations.

20 אֵלֶּה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם:

(ס)

אֵלֶּיךָ בְּנֵי חָם לְזִרְעֵיהֶן לְלִשְׁנָתָן בְּאַרְצֵיהֶן
בְּעַמְמֵיהֶן

Rashi

ללשונותם בארצותם. אף על פי שנחלקו ללשונות וארצות, כולם בני חם הם:

Sons were also born to Sheim, father of the Children of the Other Side. He was the brother of Yefes, the elder.

21 וַיֵּשֶׁם יָלַד גַּם־הוּא אָבִי כָל־בְּנֵי־עֵבֶר אָחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל:

וַיֵּשֶׁם אֶת־יָלִיד אָף הוּא אָבוֹהוֹן דָּכָל בְּנֵי עֵבֶר אָחוּהִי
דִּי־יֶפֶת רַבָּא

Rashi

אבי כל בני עבר. הנהר היה שם:

אחי יפת הגדול. איני יודע אם יפת הגדול, אם שם. כשהוא אומר (להלן יא') שם בן מאת שנה וגו' שנים אחר המבול, הוי אומר יפת הגדול. שהרי בן ת"ק שנה היה נח כשהתחיל להוליד (לעיל ו,א), והמבול היה בשנת שש מאות שנה (שם ז,ו). נמצא שהגדול בבניו היה בן מאה שנה. ושם לא הגיע למאה עד שנים אחר המבול (ב"ר לז,ז):
אחי יפת. ולא אחי חם. שאלו שניהם כבדו את אביהם, וזה בזהו:

The sons of Sheim were: Elam, and
Asshur, Arpachshad, Lud, and Aram.

22 בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלֹד וְאַרָם:

בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלֹד וְאַרָם

The sons of Aram were: Uz, Chul, Geser
and Mash.

23 וּבְנֵי אָרָם עוּז וְחוּל וְגֶסֶר וְמָשׁ:

וּבְנֵי אָרָם עוּז וְחוּל וְגֶסֶר וְמָשׁ

Arpachshad produced Shelach, and
Shelach produced Eiver.

24 וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֶׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת־עֵיבֶר:

וְאַרְפַּכְשָׁד אוֹלִיד יֵת שֶׁלַח וְשֶׁלַח אוֹלִיד יֵת עֵיבֶר

Two sons were born to Eiver, the name
of one was Peleg, for in his days the
earth[’s inhabitants] were dispersed,
and his brothers name was Yaktan.

25 וְלְעֵבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה

הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יָקָטָן:

וְלְעֵבֶר אֲתִילִידוֹ תְּרִין בָּנִין שׁוֹם חַד פֶּלֶג אָרִי בְיוֹמוֹהִי

אֲתִפְלִיגַת אֲרַעָא וְשׁוֹם אַחוּהִי יָקָטָן

Rashi

נפלגה. נתבלבלו הלשונות ונפוצו מן הבקעה, ונתפלגו בכל העולם. למדנו שהיה עבר נביא, שקרא שם בנו על שם העתיד (שם), ושנינו בסדר עולם (פ"א) שבסוף ימיו נתפלגו. שאם תאמר בתחלת ימיו, הרי יקטן אחיו צעיר ממנו והוליד כמה משפחות קודם לכן, שנאמר ויקטן ילד וגו', ואחר כך (להלן י"א) ויהי כל הארץ וגו'. ואם תאמר באמצע ימיו, לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש. הא למדת שבשנת מות פלג נתפלגו: יקטן. שהיה עניו ומקטין עצמו (ב"ר לז,ז) לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו:

Yaktan produced Almodad, Shelef,
Chatzarmaves, and Yerach,

26 וַיִּקְטֹן יָלַד אֶת־אֶלְמוֹדָד וְאֶת־שֶׁלֶף וְאֶת־חַצְרָמָוֶס וְאֶת־יֶרַח:

וַיִּקְטֹן אוֹלִיד יֵת אֶלְמוֹדָד וְיֵת שֶׁלֶף וְיֵת חַצְרָמָוֶס וְיֵת

יֶרַח

וְאֶת־יֶרַח:

Rashi

חצרמות. על שם מקומו. דברי אגדה (ב"ר לז,ח):

[also] Hadoram, Uval, and Diklah,

27 וְאֶת־הַדּוֹרָם וְאֶת־אוּוֹל וְאֶת־דִּקְלָה:

וְיֵת הַדּוֹרָם וְיֵת אוּוֹל וְיֵת דִּקְלָה

[also] Oval, Avimaeil, and Sheva,

28 וְאֶת־עוֹבֵל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שֶׁבָא:

וְיֵת עוֹבֵל וְיֵת אַבִּימָאֵל וְיֵת שֶׁבָא

[also] Ophir, Chavilah, and Yovav. All these were sons of Yaktan.

29 וְאֶת־אוֹפִיר וְאֶת־חֻוִּילָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יָקָטָן:

וְיֵת אוֹפִיר וְיֵת חֻוִּילָה וְיֵת יוֹבָב כָּל אֵלֶּיךָ בְּנֵי יָקָטָן

Their dwelling place was from Meishah toward Sephor, the eastern mountain.

30 וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשָּׁא בְּאַכָּה סְפֹרָה הַר הַקֶּדֶם:

וַיְהִי מוֹתְבֵנְהוֹן מִמִּשָּׁא מִטִּי לְסֹפֶר טוֹר מְדִינָחָא

These are the sons of Sheim, according to their families and their languages, in their lands and in their nations.

31 אֵלֶּה בְּנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגוֹיֵיהֶם:

אֵלֶּיךָ בְּנֵי שֵׁם לְזִרְעֵיתָהוֹן לְלִישְׁנָהוֹן לְאַרְעֵיתָהוֹן
בְּעַמֻּמֵּיהוֹן

These are the families of the sons of Noah, according to their descendants and in their nations. From these the nations were separated on the earth after the Flood.

32 אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ

הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵי אֲחֵר הַמִּבּוּל: (פ)

אֵלֶּיךָ זִרְעֵית בְּנֵי נֹחַ לְתוֹלְדֹתָהוֹן בְּעַמֻּמֵּיהוֹן וּמֵאֵלֶּיךָ
אֲתַפְּרְשׁוּ עַמֻּמֵּיָא בְּאַרְעָא בְּתַר טוֹפָנָא

שביעי

בראשית 11

The whole earth had one language, and conforming words.

1 וַיְהִי כָּל־הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים:

וַהֲוָה כָּל אֲרֶעָא לִישָׁן חָד וּמִמְלָל חָד

Rashi

שפה אחת. לשון הקודש:

ודברים אחדים. באו בעצה אחת, ואמרו, לא כל הימנו שיבור לו את העליונים, נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה. דבר אחר, על יחידו של עולם. דבר אחר, ודברים אחדים (ס"א דברים חדים). אמרו, אחת לאלף ותרנ"ו שנים הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול. בואו ונעשה לו סמוכות (ב"ר לו,):

When they journeyed from the east, they found a valley in the land of Shinar and they settled there.

2 וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְּקֶעֶה בְּאֶרֶץ שִׁנְעַר וַיָּשְׁבוּ

שָׁם:

וַהֲוָה בְּמִטְלָהוֹן בְּקִדְמִיתָא וְאַשְׁכְּחוּ בְּקִעְתָּא בְּאֶרֶעָא
דְּבִבְל וִיתִיבוּ תַּמָּן

Rashi

בנסעם מקדם. שהיו יושבים שם, כדכתיב למעלה ויהי מושבם וגו' הר הקדם, ונסעו משם לתור להם מקום להחזיק את כלם (ב"ר לח,ז), ולא מצאו אלא שנער:

They said one to another, Come, let us mold bricks and bake them thoroughly. They then had bricks to use as stone, and the clay for mortar.

3 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֵבָה נִלְבְּנָה לִבְנִים וְנִשְׂרָפָה

לְשִׂרְפָּה וַתְּהִי לָהֶם הַלְבְּנָה לְאֲבָן וַתַּחֲמֹר הָיָה לָהֶם

לְחֹמֶר:

וַאֲמָרוּ גְבַר לְחֻבְרָה הָבוּ נֶרְמִי לְבָנִין וְנוֹקְדִינוּ בְּנוֹרָא
יֻקְדָּתָא (נ"י בְּנוֹרָא) וְהָיוּ לְהוֹן לְבִנְתָּא לְאֲבָנָא
וַחֲמִירָא הָיוּ לְהוֹן לְשִׁיעַ

Rashi

איש אל רעהו. אומה לאומה מצרים לכוש וכוש לפוט ופוט לכנען (שם ח):
הבה. הזמינו עצמכם. כל הבה לשון הזמנה הוא. שמכינים עצמן ומתחברים למלאכה או לעצה או למשא. הבה, הזמינו
אפרקליי"ר בלע"ז:
לבנים. שאין אבנים בבבל שהיא בקעה:
ונשרפה לשרפה. כך עושין הלבנים שקורין טוול"ש, שורפים אותן בכבשן:
לחמר. לטוח הקיר:

Then they said, Come, we will build
ourselves a city, and a tower whose top
will reach the heavens. Thus we will
make ourselves a name, so that we will
not be scattered all over the face of the
earth.

וַאֲמָרוּ הָבוּ נִבְנֶה לָּנָא קִרְתָּא וּמִגְדָּלָא וְרִישָׁהּ מָטִי עַד
צִית שְׁמֵיָא וְנִעְבִּיד לָּנָא שׁוּם דִּילְמָא נִתְבָּדַר עַל אִפִּי
כָּל אֶרֶעָא

4 וַיֹּאמְרוּ הֵבָה | נִבְנֶה-לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בְּשָׁמַיִם
וְנַעֲשֶׂה-לָּנוּ שֵׁם פֶּן-נִפְּוֶץ עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:

Rashi

פן נפוצ. שלא יביא עלינו שום מכה להפיצנו מכאן:

Adonoy descended to see the city and
the tower that the sons of man built.

וַאֲתַגְּלִי יְיָ לְאֶתְפָּרַעָא עַל עוֹבְדֵי קִרְתָּא וּמִגְדָּלָא דִּי בְנוּ
בְּנֵי אָנְשָׂא

5 וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי

הָאָדָם:

Rashi

וירד ה' לראות. לא הוצרך לכך, אלא בא ללמד לדיינים, שלא ירשיעו הנדון עד שיראו ויבינו. במדרש רבי תנחומא (נח יח):
בני האדם. אלא בני מ'. שמא בני חמורים וגמלים. אלא בני אדם הראשון שכפה את הטובה, ואמר (לעיל ג, יב) האשה אשר
נתתה עמדי. אף אלו כפו בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול (ב"ר לח, ט):

Adonoy said, Behold, they are one people, all having one language, and this is their first undertaking. Now will nothing be unattainable for them, [to do] whatever they have a mind to do?

וַאֲמַר ייָ הָא עַמָּא חַד וְלִישָׁן חַד לְכָל־הוֹן וְדִין דְּשָׂרִי
לְמַעַבְדּוֹ וְכַעַן לֹא יִתְמַנַּע מִנְהוֹן כָּל דְּחַשִּׁיבּוֹ לְמַעַבְדּוֹ

6 וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עַם אֶחָד וּשְׂפָה אַחַת לְכָל־ם וְהָא

הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא-יִבְצָר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר
to gather grapes
to plan
יִזְמֻ לַעֲשׂוֹת:

Rashi

הן עם אחד. כל טובה זו יש עמהן שעם אחד הם ושפה אחת לכולם, ודבר זה החלו לעשות:
החלם. כמו אמרם, עשותם. להתחיל הם לעשות:
לא יבצר מהם וגו' לעשות. בתמיה. 'יבצר, לשון מניעה, כתרגומו. ודומה לו (תהלים עו, יג) יבצור רוח נגידים:

Come, let us descend and jumble their language, that they will not understand one another's language.

הָבוּ נִתְגַּלִּי וְנִבְלַבְל תַּמָּן לִישָׁנָהוֹן דְּלֹא יִשְׁמְעוּן (גְּבַר)
אֲנִשׁ לִישָׁן חֲבֵרָה

7 הָבָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ
to overflow

אִישׁ שְׁפַת רֵעֵהוּ:

Rashi

הבה נרדה. בבית דינו נמלך מענותותו היתירה (תנחומא נח יח):
הבה. מדה כנגד מדה. הם אמרו הבה נבנה, והוא כנגדם מדד ואמר הבה נרדה (תנחומא ישן נח כה):
ונבלה. ונבלבל. נו"ן משמש בלשון רבים וה"א אחרונה יתירה כה"א של נרדה:
לא ישמעו. זה שואל לבנה, וזה מביא טיט, וזה עומד עליו ופוצע את מוחו (ב"ר לח, י):

Adonoy scattered them from there all over the face of the earth, and they stopped building the city.

וּבִדְר ייָ יִתְהוֹן מִתַּמָּן עַל אֲפִי כָל אֲרֻעָא וּמְנַעוּ לְמִבְנֵי
(נ"י וְאִתְמַנַּע מִלְמִבְנֵי) קִרְתָּא

8 וַיִּפְּץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל-פָּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיַּחֲדְלוּ לְבָנֹת

הָעִיר:

Rashi

ויפץ ה' אותם משם. בעולם הזה סנהדרין קז, ב) מה שאמרו פן נפוצ נתקיים עליהם. הוא שאמר שלמה (משלי י, כד) מגורת
רשע היא תבואנו:

Therefore He called its name, Babel, for
this was the place where Adonoy
jumbled the language of all the earth;
and from there, Adonoy scattered them
all over the face of the earth.

עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל אֲרֵי תִמְן בְּלִבָּל יִי לִישָׁן כָּל
אֲרָעָא וּמִתִּמְן בְּדִרְגוֹן יִי עַל אִפִּי כָּל אֲרָעָא

9 עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שָׁפַת

כָּל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְצִצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: (פ)

Rashi

ומשם הפיצם. למד שאין להם חלק לעולם הבא (סנהדרין שם). וכי איזו קשה, של דור המבול או של דור הפלגה. אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר להלחם בו. ואלו נשטפו, ואלו לא נאבדו מן העולם. אלא שדור המבול היו גולנים והיתה מריבה ביניהם, לכך נאבדו. ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם, שנאמר שפה אחת ודברים אחדים. למדת ששנאוי המחלוקת וגדול השלום (ב"ר לח,ו):

These are the histories of Sheim. Sheim
was one hundred years old, and he had
Arpachshad two years after the Flood.

אֵלִין תּוֹלְדַת שֵׁם שֵׁם בַּר מָאָה שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת
אַרְפַּכְשָׁד תְּרִיתִין שָׁנִין בְּתֵר טּוֹפָנָא

10 אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן־מֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֶד

אַתְּ־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחֵר הַמַּבּוּל :
flood

Rashi

שם בן מאת שנה. כשהוליד את ארפכשד, שנתים אחר המבול:

Sheim lived after he had Arpachshad,
five hundred years, and he had sons
and daughters.

וַחֲיָא שֵׁם בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת אַרְפַּכְשָׁד חֲמִשׁ מָאָה שָׁנִין
וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנִין

11 וַיְחִי־שֵׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה

וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

Arpachshad lived thirty-five years and
had Shelach.

וְאַרְפַּכְשָׁד חֲיָא תְּלָתִין וַחֲמִשׁ שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת שֶׁלַח

12 וְאַרְפַּכְשָׁד חֲיָ חֲמִשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שֶׁלַח:

Arpachshad lived, after he had Shelach,
four hundred and three years, and he
had sons and daughters.

וַחֵיָא אַרְפַּכְשָׁד בְּתֵר שְׁלַח יֵת שְׁלַח אַרְבַּע מָאָה
וּתְלַת שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן

Shelach lived thirty years and had
Eiver.

וְשֵׁלַח חֵיָא תְּלָתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת עֵיבֵר

After he had Eiver, Shelach lived four
hundred and three years, and he had
sons and daughters.

וַחֵיָא שְׁלַח בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת עֵיבֵר אַרְבַּע מָאָה וּתְלַת
שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן

Eiver lived thirty-four years and had
Peleg.

וַחֵיָא עֵיבֵר תְּלָתִין וְאַרְבַּע שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת פֶּלֶג

After he had Peleg, Eiver lived four
hundred and thirty years, and he had
sons and daughters.

וַחֵיָא עֵיבֵר בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת פֶּלֶג אַרְבַּע מָאָה וּתְלָתִין
שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן

Peleg lived thirty years and had Re'u.

וַחֵיָא פֶּלֶג תְּלָתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת רְעוּ

13 וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שְׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים

וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

14 וְשֵׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־עֵיבֵר:

15 וַיְחִי־שְׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־עֵיבֵר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע

מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

16 וַיְחִי־עֵיבֵר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־פֶּלֶג:

17 וַיְחִי־עֵיבֵר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע

מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

18 וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־רְעוּ:

After he had Re'u, Peleg lived two hundred and nine years, and had sons and daughters.

וַחֵיָא פֶּלֶג בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת רְעוּ מֵאֲתָן וַתִּשְׁעֵי שָׁנִין
וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן

Re'u lived thirty-two years and had Serug.

וַחֵיָא רְעוּ תְּלָתִין וְתֵרַסִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת שְׂרוּג

After he had Serug, Re'u lived two hundred and seven years, and had sons and daughters.

וַחֵיָא רְעוּ בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת שְׂרוּג מֵאֲתָן וְשִׁבְעֵי שָׁנִין
וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן

Serug lived thirty years and had Nachor.

וַחֵיָא שְׂרוּג תְּלָתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת נָחוֹר

After he had Nachor, Serug lived two hundred years, and had sons and daughters.

וַחֵיָא שְׂרוּג בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת נָחוֹר מֵאֲתָן שָׁנִין וְאוֹלִיד
בְּנִין וּבָנָן

Nachor lived twenty-nine years and had Terach.

וַחֵיָא נָחוֹר עֶשְׂרִין וַתִּשְׁעֵי שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת תְּרַח

19 וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־רְעוּ תִשְׁעֵי שָׁנִים וּמֵאֲתָנִים

שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

20 וַיְחִי רְעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלִשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־שְׂרוּג:

21 וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שְׂרוּג שִׁבְעֵי שָׁנִים וּמֵאֲתָנִים

שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

22 וַיְחִי שְׂרוּג שְׁלִשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־נָחוֹר:

23 וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נָחוֹר מֵאֲתָנִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד

בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

24 וַיְחִי נָחוֹר תִּשְׁעֵי וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־תְּרַח:

After he had Terach, Nachor lived one hundred and nineteen years, and had sons and daughters.

וַיְחִי נָחוֹר בֶּתֶר דְּאוֹלִיד יֵת תְּרַח מֶאָה וּתְשַׁע עָשָׂר
שָׁנִים וְאוֹלִיד בָּנָיו וּבָנָן

Terach lived seventy years and had Avram, Nachor and Haran.

וַיְחִי תְּרַח שִׁבְעִין שָׁנִים וְאוֹלִיד יֵת אַבְרָם יֵת נָחוֹר וְיֵת
הָרָן

These are the histories of Terach. Terach produced Avram, Nachor, and Haran. Haran produced Lot.

וְאֵלֶּין תּוֹלְדֹת תְּרַח תְּרַח אוֹלִיד יֵת אַבְרָם יֵת נָחוֹר וְיֵת
הָרָן וְהָרָן אוֹלִיד יֵת לוֹט

Haran died during the lifetime of his father Terach, in the land of his birth in Ur Kasdim.

וּמִית הָרָן עַל אִפִּי תְּרַח אָבוֹהִי בְּאַרְעָא דִּילְדוּתָּהּ
בְּאוּרָא דְכַסְדִּי

25 וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תְּרַח תְּשַׁע־עָשָׂרָה שָׁנָה
וּמֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: (ס)

26 וַיְחִי־תְּרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר
וְאֶת־הָרָן:

27 וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תְּרַח תְּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר
וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט:

28 וּמִית הָרָן עַל־פְּנֵי תְּרַח אָבִיו בְּאַרְץ מוֹלְדוֹתוֹ בְּאוּר
כַּשְׁדִּים:

Rashi

על פני תרח אביו. בחיי אביו (ב"ר). ומדרש אגדה, יש אומרים שעל ידי אביו מת. שְׁקַבֵּל תרח על אברהם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו, והשליכו לכבשן האש. והרן יושב ואומר בלבו, אם אברם נוצח אני משלו, ואם נמרוד נוצח אני משלו. וכשניצל אברם אמרו לו להרן, משל מי אתה. אמר להם הרן, משל אברהם אני. השליכוהו לכבשן האש ונשרף. וזהו אור כשדים. ומנחם פירש אור, בקעה. וכן (ישעיה כד, יד) באורים כבדו ה', וכן (שם יא, ח) מאורת צפעוני. כל חור ובקע עמוק קרוי אור:

Avram and Nachor married. The name of Avram's wife was Sarai, and the name of Nachor's wife was Milkah, the daughter of Haran [who was] the father of Milkah and Yiskah.

וּנְסִיב אַבְרָם וְנָחוֹר לְהוֹן נָשִׁין שׁוּם אֵתֶת אַבְרָם שָׂרִי
וְשׁוּם אֵתֶת נָחוֹר מִלְכָּה בֶּת הָרָן אֲבוֹהָא דְּמִלְכָּה
וְאֲבוֹהָא דְּיִסְכָּה

29 וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי
וְשֵׁם אִשְׁת־נָחוֹר מִלְכָּה בֶּת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וְאֲבִי־
יִסְכָּה:

Rashi

יסכה. זו שרה, על שם שסוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכין ביפיה. (ס"א כמו שנאמר, ויראו אותה שרי פרעה). ועוד, יסכה לשון נסיכות (וכן הוא סנהדרין לט להדיא), כמו שרה לשון שררה:

Sarai was barren, she had no child.

וְהָיְתָ שָׂרִי עֲקָרָה לִּית לָהּ וְלֹד

30 וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וְלֹד : offspring sterile

Terach took his son, Avram, and Lot, the son of Haran, his grandson, and Sarai, his daughter-in-law, the wife of his son, Avram. With them they departed from Ur Kasdim, to go to the land of Canaan. [When] they came to Charan [however], they settled there.

וַדְּבַר תְּרַח יָת אַבְרָם בְּרָהּ וַיֵּת לוֹט בֶּר הָרָן בֶּר בְּרָהּ
וַיֵּת שָׂרִי כִלְתָּהּ אֵתֶת אַבְרָם בְּרָהּ וּנְפָקוּ עִמָּהוֹן מֵאוּרָא
דְּכַסְדֵּי לְמִיזֵל לְאַרְעָא דְּכַנְעַן וְאֵתוּ עַד חָרָן וַיִּתְּבוּ
תַּמָּן

31 וַיִּקַּח תְּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֵת
שָׂרִי כִלְתּוֹ אִשְׁת־אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׁדִּים
לְלַכְתְּ אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיִּשְׁבּוּ שָׁם:

Rashi

ויצאו אתם. ויצאו תרח ואברם עם לוט ושרי:

The lifetime of Terach was two hundred and five years. Terach died in Charan.

וַהֲיוּ יְמֵי תְּרַח מֵאָתָן וַחֲמִשׁ שָׁנִין וַמִּית תְּרַח בְּחָרָן

32 וַיְהִיו יְמֵי־תְּרַח חֲמִשׁ שָׁנִים וּמֵאָתַים שָׁנָה וַיָּמָת תְּרַח

בְּחָרָן: (ס)

וימת תרח בחרן. לאחר שיצא אברם מחרן ובא לארץ כנען, והיה שם יותר מששים שנה. שהרי כתיב (להלן יב,ד) ואברם בן חמש שנים וע' שנה בצאתו מחרן. ותרח בן שבעים שנה היה כשנולד אברם, הרי קמ"ה לתרח כשיצא אברם מחרן. עדיין נשארו משנותיו הרבה. ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם. שלא יהא הדבר מפורסם לכל, ויאמרו, לא קיים אברם את כבוד אביו, שהניחו זקן והלך לו. לפיכך קראו הכתוב מת (ב"ר לט,ז). (ס"א ועוד) שהרשעים אף בחייהם קרוים מתים, והצדיקים אף במיתתן קרוים חיים, שנאמר (שמואל ב כג,כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי: בחרן. הנו"ן הפוכה לומר לך עד אברם חרון אף של מקום:

הפטרה — ישעיהו

Isaiah 54:1-55:5

הפטרה

Sing, O barren, thou that didst not bear,
Break forth into singing, and cry aloud,
thou that didst not travail; For more are
the children of the desolate Than the
children of the married wife, saith the
LORD.

Enlarge the place of thy tent, And let
them stretch forth the curtains of thy
habitations, spare not; Lengthen thy
cords, and strengthen thy stakes.

For thou shalt spread abroad on the
right hand and on the left; And thy seed
shall possess the nations, And make the
desolate cities to be inhabited.

1 properly to break out sterile properly
רָנָה פָּצְחִי לֹא יִלְדָּה עֲקָרָה רָנִי
וְצִהְלִי לֹא-תִחַלֶּה כִּי-רַבִּים בְּנֵי-שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְּעוּלָה
אָמַר יְהוָה: to gleam

2 הִרְחִיבִי | מְקוֹם אֹהֶלְךָ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ
אֶל-תַּחֲשֻׁכֵי הָאָרֶץ מִיתְרֶיךָ וִיתְדֶיךָ תִּקְּקִי: peg string

3 כִּי-יָמִין וּשְׂמֹאל left
תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים
נִשְׁמָוֹת יוֹשִׁיבוּ:

Fear not, for thou shalt not be ashamed.
Neither be thou confounded, for thou
shalt not be put to shame; For thou
shalt forget the shame of thy youth,
And the reproach of thy widowhood
shalt thou remember no more.

For thy Maker is thy husband, The
LORD of hosts is His name; And the
Holy One of Israel is thy Redeemer, The
God of the whole earth shall He be
called.

For the LORD hath called thee As a
wife forsaken and grieved in spirit; And
a wife of youth, can she be rejected?
Saith thy God.

For a small moment have I forsaken
thee; But with great compassion will I
gather thee.

In a little wrath I hid My face from thee
for a moment; But with everlasting
kindness will I have compassion on
thee, Saith the LORD thy Redeemer.

For this is as the waters of Noah unto
Me; for as I have sworn that the waters
of Noah should no more go over the
earth, so have I sworn that I would not
be wroth with thee, nor rebuke thee.

4 אֱלֹהֵיךָ אֵלֶיךָ כִּי לֹא תִבּוֹשִׁי וְאַל־תִּכְלָמִי ^{properly} כִּי לֹא

תִּחְפְּרִי כִּי בָשַׁת ^{widowhood} עֲלוּמֶיךָ ^{unknown} תִּשְׁכַּחִי וְחִרְפַּת אִלְמָנוּתֶיךָ
לֹא תִזְכְּרִי-עוֹד:

5 כִּי בְעֵלְיֶךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֵאֲלֶךָ קְדוֹשׁ

יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקְרָא:

6 כִּי־כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קָרָאךָ יְהוָה וְאִשָּׁת

נְעוּרִים ^{was} ^{awakened} כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ:

7 בְּרִגְעַ קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶךָ:

8 בְּשַׁעֲרֵי ^{wrath} קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מַמָּךְ וּבִחְסֶד עוֹלָם

רַחֲמֶיךָ אָמַר גֵּאֲלֶךָ יְהוָה: (ס)

9 כִּי־מִי נָחָ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי מֵעֵבֶר מִיַּנֹּחַ עוֹד

עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁפַּעְתִּי מִקֶּצֶף עָלֶיךָ ^{to chide} וּמִגֶּעֶר־בָּךָ:

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My covenant of peace be removed, saith the LORD that hath compassion on thee.

O thou afflicted, tossed with tempest, and not comforted, behold, I will set thy stones in fair colours, And lay thy foundations with sapphires.

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones.

And all thy children shall be taught of the LORD; and great shall be the peace of thy children.

In righteousness shalt thou be established; be thou far from oppression, for thou shalt not fear, And from ruin, for it shall not come near thee.

Behold, they may gather together, but not by Me; Whosoever shall gather together against thee shall fall because of thee.

Behold, I have created the smith That bloweth the fire of coals, And bringeth forth a weapon for his work; And I have created the waster to destroy.

10 כִּי הִהָרִים יִמּוּשׁוּ וְהַגְּבוּעוֹת תִּמְוֹטְנָה וְחֶסֶדִי ^{to waver} ^{to withdraw}

מֵאַתְדָּךְ לֹא־יִמּוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר

מְרַחֵם יְהוָה: (ס)

11 עֲנִיָּה סַעְרָה ^{to crouch} ^{to rush upon} לֹא נִחְמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מִרְבִּיץ

בְּפִינִי ^{sapphire} ^{to set} ^{kohl} אֲבִנִיָּה וִיסְדִיתִי בַּסַּפִּירִים:

12 וְשִׁמְתִי ^{a sparkling gem} כְּדָכָל שְׁמִשְׁתִּי וְשַׁעֲרֶיךָ לְאַבְנֵי ^{pistol} אֶקְדַּח

וְכָל־גְּבוּלֶךָ לְאַבְנֵי־חַפְצִי:

13 וְכָל־בְּנֶיךָ ^{accustomed} לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנֶיךָ:

14 בַּצִּדְקָה תִּכְוֶנֶנִי רַחֲמֵי ^{injury} מַעֲשֶׂיךָ כִּי־לֹא תִירָאִי

וּמִמַּחֲתָה כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלֶיךָ: ^{properly}

15 הֵן גּוֹר יְגוֹר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי־גֵר אֶתָּךְ עָלֶיךָ יִפּוֹל:

16 הֵן [הִנֵּה] אֲנֹכִי בִּרְאִיתִי חָרַשׁ ^{coal} ^{to puff} נִפְחָ בָּאֵשׁ פָּחִם וּמוֹצִיא

כָּלִי לְמַעֲשָׂהוּ וְאֲנֹכִי בִּרְאִיתִי מִשְׁחִית לְחַבֵּל:

No weapon that is formed against thee shall prosper; And every tongue that shall rise against thee in judgment thou shalt condemn. This is the heritage of the servants of the LORD, And their due reward from Me, saith the LORD.

17 כָּל-כְּלִי יוֹצֵר עָלָיו לֹא יִצְלַח וְכָל-לָשׁוֹן תִּקְוֹם-אֹתוֹ

לְמַשְׁפָּט תִּרְשָׁעֵי זֹאת נִחַלְתָּ עִבְדֵי יְהוָה וְצִדְקָתָם

מֵאֵתִי נֹאמַר יְהוָה: (ס)

ישעיהו 55

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price.

1 הוֹי כָּל-צֹמֵא לֵכּוּ לַמַּיִם וְאִישׁ אֵין-לּוֹ כֶּסֶף לֵכּוּ שִׁבְרוּ

וְאִכְלוּ וּלְכּוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא-כֶּסֶף וּבְלוֹא ^{price} מְחִיר יֵין

וְחֶלֶב:

Wherefore do ye spend money for that which is not bread? And your gain for that which satisfieth not? Harken diligently unto Me, and eat ye that which is good, And let your soul delight itself in fatness.

2 לָמָּה תִשְׁקְלוּ-לְכֶסֶף בְּלוֹא-לֶחֶם וַיִּגְיעַכֶּם בְּלוֹא ^{toil}

לְשִׁבְעָה שְׂמֵעוּ שְׂמֵעוּ אֵלַי וְאִכְלוּ-טוֹב ^{to be soft or pliable} וְתִתְעַנְּגוּ

בִּדְשׁוֹן ^{the fat} נִפְשְׁכֶם:

Incline your ear, and come unto Me; Hear, and your soul shall live; And I will make an everlasting covenant with you, Even the sure mercies of David.

3 הִטּוּ אָזְנוֹכֶם וּלְכּוּ אֵלַי שְׂמֵעוּ וְתִחִי נִפְשְׁכֶם וְאֶכְרַתָּה

לָכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסֵדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים:

Behold, I have given him for a witness to the peoples, A prince and commander to the peoples.

4 הֵן עַד ^{nation} לְאוֹמִים נִתְּנוּ נָגִיד וּמְצִיָּה לְאֻמִּים:

Behold, thou shalt call a nation that
 thou knowest not, And a nation that
 knew not thee shall run unto thee;
 Because of the LORD thy God, And for
 the Holy One of Israel, for He hath
 glorified thee.

5 הֵן גֹּי לֹא־תִדְעַ תִּקְרָא וְגֹי לֹא־יִדְעֶיךָ אֱלֹהֶיךָ יִרְוּצוּ לְמַעַן

to gleam

יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ : (ס)